

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANABİLİM DALI
TÜRK SANAT MÜZİĞİ BİLİM DALI**

**TANBURÎ ALİ EFENDİ’NİN AĞIR SEMÂÎ FORMUNDA
BESTELENMİŞ ESERLERİNİN USÛL-ARÛZ VEZNİ
İLİŞKİSİ YÖNÜNDEN İNCELENMESİ**

Güliden GÜNEŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Prof. Yusuf AKBULUT**

KONYA – 2011

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	ii
BİLİMSEL ETİK SAYFASI	v
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	vi
ÖNSÖZ	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
KISALTMALAR	x
TABLolar LİSTESİ	xi
NOTALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
1. TANBURÎ ALİ EFENDİ’NİN HAYATI VE SANATI	7
1.1. Tanburî Ali Efendi’nin Hayatı.....	7
1.2. Tanburî Ali Efendi’nin Sanatı.....	9
1.3. Tanburî Ali Efendi’nin Eserlerinin Listesi	11
1.4. Tanburî Ali Efendi’nin Ağır Semâî Formunda Bestelediği Eserlerinde Kullanılan Vezin Kalıpları.....	14
2. FORM	15
2.1. Ağır Semâî Formu	16
2.1.1. Murabba ağır semâî	16
2.1.2. Nakış ağır semâî.....	17
3. USÛL	18
3.1. Aksak Semâî Usûlü.....	18
3.2. Ağır Aksak Semâî Usûlü	19
4. ARÛZ VEZNİ	20

5. TÜRK MÛSİKÎSİNDE USÛL-ARÛZ VEZNİ İLİŞKİSİ.....	24
6. TANBURÎ ALİ EFENDİ'YE AİT İNCELELEN ESERLERİN NOTALARI, USÛL-ARÛZ VEZNİ İLİŞKİSİNİ GÖSTEREN ŞABLONLAR, GÜFTELERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ VE AÇIKLAMALARI.....	26
6.1. Evc Nakış Ağır Semâî Notası	27
6.1.1 Evc nakış ağır semâî'de güfthenin aksak semâî usûlüne göre dağılımı	29
6.1.2. Evc nakış ağır semâî'de güfthenin şekil özellikleri ve açıklaması	30
6.2. Hicazkâr Ağır Semâî Notası	32
6.2.1. Hicazkâr ağır semâî'de, güfthenin aksak semâî usûlüne göre dağılımı.....	33
6.2.2. Hicazkâr ağır semâî'de güfthenin şekil özellikleri ve açıklaması	34
6.3. Muhayyer-Sünbüle Ağır Semâî Notası.....	36
6.3.1. Muhayyer-sünbüle ağır semâî'de, güfthenin aksak semâî usûlüne göre dağılımı	37
6.3.2. Muhayyer-sünbüle ağır semâî'de güfthenin şekil özellikleri ve açıklaması	38
6.4. Muhayyer- Zengüle Ağır Semâî Notası.....	40
6.4.1. Muhayyer-zengüle ağır semâî'de, güfthenin aksak semâî usûlüne göre dağılımı	42
6.4.2. Muhayyer-zengüle ağır semâî'de güfthenin şekil özellikleri ve açıklaması	43
6.5. Nişâbur Ağır Semâî Notası	45
6.5.1. Nişâbur ağır semâî'de, güfthenin ağır aksak semâî usûlüne göre dağılımı	47
6.5.2. Nişâbur ağır semâî'de güfthenin şekil özellikleri ve açıklaması	48
6.6. Sipihr Ağır Semâî Notası.....	50
6.6.1 Sipihr ağır semâî'de, güfthenin aksak semâî usûlüne göre dağılımı	51
6.6.2. Sipihr ağır semâî'de güfthenin şekil özellikleri ve açıklaması	52

6.7. Sipihr Nakış Ağır Semâî Notası.....	54
6.7.1 Sipihr nakış ağır semâî’de, güftenin ağır aksak semâî usûlüne göre dağılımı	57
6.7.2. Sipihr nakış ağır semâî’de güftenin şekil özellikleri ve açıklaması.....	58
6.8. Sûzidil Nakış Ağır Semâî Notası	60
6.8.1. Sûzidil nakış ağır semâî’de, güftenin aksak semâî usûlüne göre dağılımı	62
6.8.2. Sûzidil nakış ağır semâî’de güftenin şekil özellikleri ve açıklaması	63
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	65
KAYNAKÇA.....	67
ÖZGEÇMİŞ	70

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Gül den GÜNEŞ	
	Numarası:	084251011004	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Müzik / Türk Sanat Müziği	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tezin Adı	Tanburî Ali Efendi'nin Ağır Semâî Formunda Bestelenmiş Eserlerinin Usûl-Arûz Vezni İlişkisi Yönünden İncelenmesi	

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Gül den GÜNEŞ

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Gül den GÜNEŞ	
	Numarası:	084251011004	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Müzik / Türk Sanat Müziği	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tezin Adı	Tanburî Ali Efendi'nin Ağır Semâî Formunda Bestelenmiş Eserlerinin Usûl-Arûz Vezni İlişkisi Yönünden İncelenmesi	

Gül den GÜNEŞ tarafından hazırlanan Tanburî Ali Efendi'nin Ağır Semâî Formunda Bestelenmiş Eserlerinin Usûl-Arûz Vezni İlişkisi Yönünden İncelenmesi başlıklı bu çalışma .../.../2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Prof. Yusuf AKBULUT	Danışman	
Yrd. Doç. Dr. Sibel KARAMAN	Üye	
Yrd. Doç. Dr. Dilek ZERENLER	Üye	

ÖNSÖZ

Sanat bir ahenk bütünüdür. Bu ahengin bir parçası olan şiir de ritimle iç içedir. Usûl-arûz vezni ilişkisi bu uyumun bir ifade şeklidir. Bu çalışma ile Türk mûsikîsinin büyük bestekârlarından Tanburî Ali Efendi'nin "Ağır Semâî" formunda bestelediği eserlerinin "Usûl-Arûz Vezni İlişkisi" yönünden incelenmesi, eserlerin şekil ve anlam bakımından analizinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Şarkı formundaki usûl-arûz vezni ilişkisi konusundaki çalışmaları ile bizlere ışık tutan ve bu çalışmanın başından itibaren beni destekleyen saygıdeğer hocam, tez danışmanım Sn. Prof. Yusuf AKBULUT'a, çalışmalarımda gerek nota, gerekse arşiv yönünden katkıda bulunan değerli hocam Sn. Prof. Dr. M. Yaşar KALTAKCI'ya, çalışmam süresince edebiyat ve güfte incelemesi konusunda bilgi ve birikimlerinden faydalandığım kıymetli hocam Sn. Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÇIPAN'a, üniversite eğitimim boyunca ve bu çalışmamda yardımlarını esirgemeyen hocam Sn. Yrd. Doç. Dr. Sibel KARAMAN'a, çalışmaya ait notaları, büyük bir özenle bilgisayar ortamında yazan hocam Sn. Öğr. Gör. Sühan İRDEN'e, çalışmaya ait güftelerin vezin kalıplarının yazımı konusunda emeklerinden dolayı Sn. Öğr. Gör. O. Kürşad ÇAKIR'a ve mânevi desteklerinden ötürü aileme sonsuz teşekkür ederim.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Gül den GÜNEŞ	
	Numarası:	084251011004	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Müzik / Türk Sanat Müziği	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tezin Adı	Tanburî Ali Efendi'nin Ağır Semâî Formunda Bestelenmiş Eserlerinin Usûl-Arûz Vezni İlişkisi Yönünden İncelenmesi	

ÖZET

Türk mûsıkîsinin en büyük bestekârlarından Tanburî Ali Efendi'nin ağır semâî formunda 8 eseri mevcuttur. Bu çalışmanın konusunu; Tanburî Ali Efendi'ye ait ağır semâî formunda 8 eserin, usûl- arûz vezni ilişkisi oluşturmaktadır.

Tanburî Ali Efendi'nin ağır semâî formunda bestelediği eserlerinin, güfte vezinleri ile usûlü arasındaki ilişki; çalışmada incelenen notalardan tespit edilmiş ve güfteler usûl darplarının altına, heceler halinde yerleştirilmiştir. Tanburî Ali Efendi'nin, ağır semâî formunda bestelediği eserlerin usûl-arûz ilişkisinin ortaya konulması ve Tanburî Ali Efendi'nin ağır semâî formundaki eserlerinde, en çok hangi arûz kalıplarının kullanıldığı belirlenmesi, çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Tanburî Ali Efendi'nin hayatı ve sanatı ile ilgili bilgi verilmiştir. Çalışmada incelenen eserlerin güfteleri, şekil ve anlam yönünden analiz edilmiştir.

Bu araştırmada; ağır semâî formunda kullanılan usûllerde; aynı vezinlerle yazılmış güftelerin çoğunlukla aynı usûllerde bestelendikleri ve bu eserlerdeki hece dağılımlarının genellikle aynı olduğu sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Klâsik Türk Mûsıkîsi, Tanburî Ali Efendi, Usûl, Arûz, Aksak Semâî, Ağır Semâî, Form.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Gül den GÜNEŞ	
	Numarası:	084251011004	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Müzik / Türk Sanat Müziği	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tezin Adı	Examination of procedure-prosodic relationship in the works composed in ağır semâî form by Tanburi Ali Efendi	

SUMMARY

Tanburî Ali Efendi, one of the great composers of Turkish Classical Music have had 8 works composed in “Ağır Semâî” form. The procedural-prosody relationship in those 8 works composed in “Ağır Semâî” form by Tanburî Ali Efendi forms the content of this study.

The relationship between the procedural and the prosody of those works of Tanburî Ali Efendi, composed in “Ağır Semâî” form was determined from the notes of the study and was placed as syllables below the “darp” of the type. In this study, it is aimed to examine the harmony of the procedural-prosody relationships in the works composed by Tanburî Ali Efendi, in “Ağır Semâî” form and to find out which prosody pattern was used in those songs. Informations about the life and art of Tanburî Ali Efendi was also given. The lyricists of the studies which have been examined were analysed in terms of shape and meaning.

In this study, it is observed that in those works composed in “Ağır Semâî” form, usually songs which have the same prosody were selected and usually syllable distribution of the works composed in the same prosody

Keywords: Classical Turkish Music, Tanburî Ali Efendi, Procedural, Prosody, Aksak Semâî, Ağır Semâî, Form.

KISALTMALAR

a.b.s	: Arapça Birleşik Sıfat
a.i	: Arapça İsim
a.i.c	: Arapça İsim Cemi
a.s.	: Arapça Sıfat
c.	: Cilt
d.d.g.ş	: Doruktan Doruğa Güfte Şâirleri
f.a.b.s	: Farsça, Arapça Birleşik Sıfat
f.b.i	: Farsça Bileşik İsim
f.b.s	: Farsça Bileşik Sıfat
f.b.zf.	: Farsça Bileşik Zarf
f.i	: Farsça İsim
f.i.c.	: Farsça İsim Cemi
f.s	: Farsça Sıfat
f.s.c	: Farsça Sıfat Cemi
g.a.d.t.	: Güfteler Antolojisi Dilden Tele
s.	: Sayfa
t.m.g	: Türk Mûsikîsi Güfteler
t.m.g.a	: Türk Mûsikîsi Güfteler Antolojisi
t.m.g.h	: Türk Mûsikîsi Güfteler Hazinesi

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Tanburî Ali Efendi'nin Eserlerinin Listesi.....	11
Tablo 2. Tanburî Ali Efendi'nin Ağır Semâî Formunda Bestelediği Eserlerinde Kullanılan Vezin Kalıpları	14

NOTALAR LİSTESİ

6.1. Evc Nakış Ağır Semâî Notası	27
6.2. Hicazkâr Ağır Semâî Notası.....	32
6.3. Muhayyer-Sünbüle Ağır Semâî Notası	36
6.4. Muhayyer-Zengüle Ağır Semâî Notası	40
6.5. Nişâbur Ağır Semâî Notası.....	45
6.6. Sipihr Ağır Semâî Notası.....	50
6.7. Sipihr Nakış Ağır Semâî Notası.....	54
6.8. Sûzidil Nakış Ağır Semâî Notası.....	58

GİRİŞ

Dünya topluluklarının kendilerine özgü kültürleri, o kültürlerinde kendilerine ait müzikleri vardır. Bir ulusun kendisine, duygularına, düşüncelerine dayalı ürettiği seslere dayalı müzik kültürü; Türklerde de Türk mûsıkîsi kültürü olarak yerini almış, hatta dünyanın en saygın klasik müziklerinden biri konumuna gelmiştir.

İlkel toplumlardan başlayarak müzik; hayat bulduğu, çalınıp söylendiği ve sevilip benimsendiği toplumların ses şekline dönüşmüş; duygusu, düşüncesi, heyecanı, felsefesi olmuştur.

Müzik sanatının bir başka özelliği de; yaşanan zamanın dışında, geçmişle aramızda kurduğu bağıdır. Aslında hatırlamak, hâtıralar demek; tekrar ve yeniden yaşamaktır (Şen, 2003: 2).

Müzik, toplumsal görevleri bakımından, bireyler arasında bağlar kurulmasında rol oynamaktadır. Bununla beraber, ortak duygu ve düşüncelerin oluşmasını sağlayarak, insanlar arasındaki iletişimi kuvvetlendirir ve pekiştirir. Tarih içinde, hemen bütün toplumlarda geçerliliğini sürdüren “saz şâirleri” geleneği, ortak duygu ve düşüncelerin dile getirilmesi ve oluşmasında, sözün ve müziğin öncü rolünü temsil etmiştir (Say, 2008: 17).

Türk mûsıkîsi de geçmişten günümüze yaşanmışlıkları, taşıdığı bütün zamanların anılarını, o zamana dair düşünce ve duyguları bize aktarabilen bir mûsıkî yapısıdır.

1751 yılında Türk mûsıkîsine ilişkin çok önemli bir risâle yazmış olan Fransız konsolosluk tercümanı Charles Fonton “*Şarklılar bir eser besteleyecekleri zaman önce esere en uygun usûlü seçerek ve onu tasarladıkları eserin dayanağı olarak görürler. Bu usûl adeta eserin döküleceği kalıptır. Öyle ki eser ortaya çıktığında usûl ve melodi birbirleri için yaratılmış ve bir bütünün ayrılmaz parçaları olacaktır*” demiştir.

Türk mûsıkîsi ifade edilirken, söz sahibi mûsıkîşinasların hep söyledikleri ve ısrarla belirttikleri husus: “*Mûsıkîmiz nâğme özellikli, hânende mûsıkîsidir*” olmuştur (Şen, 2003: 44).

“Türk mûsıkîsi'nin genel karakterinde sazdan çok sese (dolayısıyla söze yani şiire) dayalı bir müzik oluşu vardır. Bu da Türk mûsıkîsini, “ağırlıkla bir söz mûsıkîsi” odağına oturtur. Sözün Türk mûsıkîsindeki anlamı ise bir tür “ölçülü-kalıplı söz” olan şiirdir. Klâsik Türk şiiri dendiği zaman bunu arûz vezninin dışında düşünmek zordur. Klâsik Türkçenin Kutadgu Bilig'den beri en çok kullandığı vezin arûz vezni olmuştur. Türk mûsıkîsinde güftenin vezni ile bestenin usûlü arasındaki kaçınılmaz ilişki böyle bir kader birliğinden doğmaktadır” (Tanrıkorur, 1998: 80).

“Müzik tarihimizin altın çağı hiç şüphesiz III. Selim (1761-1808) devridir. Kendisi de iyi bir bestekâr olan III. Selim her zaman bestekârları kavramış, onları yeni makamlar bulunması ve bu makamlarda besteler yapılması hususunda desteklemiş, müzik ilminin ortadan kalktığını fark ederek nota ihtiyacı duymuş ve bu ihtiyacın giderilmesi yönünde çalışmalar yaptırmıştır” (Akbulut, 1990:3).

Türk mûsıkîsinin geçmişten günümüze parlayan ve hâlâ aydınlığı üzerimizde olan yıldızları vardır. Bu yıldızlar âleminin gözümüzü alan ve en parlak olanlarından biri de saz ve sözlü çok önemli eserlerin bestekârı olmasının yanı sıra, klâsik Tanbur icrâsının büyük ustalarından Tanburî Ali Efendi'dir (Şen, 2003: 88).

Bu sebeple Tanburî Ali Efendi'nin mûsıkî alanındaki yeteneklerinin ilmî olarak tespit edilmesi, yapmış olduğu “Ağır Semâî” formunda “Aksak Semâî” usûlündeki eserlerinin incelenerek yapmış olduğu bestelerin gerçek değerlerinin ortaya konması gerekmektedir. Bunun içinde Tanburî Ali Efendi'nin hayatı ve bestelemiş olduğu eserlerin üzerinde çalışma yapmanın gerekli olduğuna inanıyoruz.

I. Problem Cümlesi

Tanburî Ali Efendi'nin Ağır Semâî formunda bestelediği eserlerin Usûl-Arûz Vezni İlişkisi yönünden taşıdığı özellikler nelerdir?

II. Alt Problemler

1. Tanburî Ali Efendi'nin Ağır Semâî formunda bestelediği eserlerde, hangi vezin kalıpları kullanılmıştır?

2. Tanburî Ali Efendi'nin Ağır Semâî formunda bestelediği eserlerde, aynı vezne sahip güftelerin, usûl darplarıyla, hece dağılımları birbiriyle uyumlu mudur?

3. Tanburî Ali Efendi'nin Ağır Semâî formunda bestelediği eserlerin güftelerinin, şekil ve anlam bakımından özellikleri nelerdir?

III. Amaç

Bu tez ile,

“Tanburî Ali Efendi'nin ağır semâî formunda bestelediği eserlerinin usûl-arûz vezni ilişkisi yönünden incelenmesi” sonucunda nesnel bir değerlendirme yapılması, “Ağır Semâî”, formundaki eserlerin güftelerinde en çok hangi arûz kalıplarının kullanıldığının tespiti, benzerlik ve farklılıklarının gösterilmesi ve sonucun değerlendirilmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

IV. Önem

Tanburî Ali Efendi'nin yaşamı ve “Ağır Semâî”, formunda bestelediği eserlerinin “Usûl-Arûz Vezni İlişkisi” konusunda bilgi sahibi olunacaktır. Bu hedef doğrultusunda yapılan araştırmaların sayısı arttıkça, Türk mûsikîsi tarihi içerisinde yeri bulunan bestekârların mûsikî yönleriyle ilgili analiz çalışmalarının artması ümit edilmektedir.

Ayrıca, Türk mûsikîsinde bu ve buna benzer çalışmaların ilgi göreceği, edebiyat, prozodi ve usûl bilgisi derslerinin, konservatuvarlarda temel dersler arasında yer alması gerekliliğinin vurgulanması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

V. Sınırlılıklar

Bu çalışma;

Tanburî Ali Efendi'ye ait “Ağır Semâî” formunda; 6 tanesi aksak semâî, 2 tanesi ağır aksak semâî olmak üzere 8 eser ile sınırlıdır.

VI. Yöntem

Çalışmanın başlangıç aşamasında, Tanburî Ali Efendi'nin ağır semâî formundaki 8 eserin farklı nüshaları da beraberinde olmak üzere, birçok nota koleksiyonları taranarak tespit edilmiştir. Mevcut notalardaki eksiklikler ve hatalar mümkün olduğunca düzeltilerek bilgisayar ortamında finale programında yeniden

yazılmıştır. Eserlerin doğru güftelerine Ethem Ruhi Üngör Güfteler Antolojisi, Sadun Aksüt Güfteler adlı antoloji, yine Sadun Aksüt Güfteler Hazinesi, Mehmet Turan Yarar Güfte Antolojisi Dilden Tele ile yine Mehmet Turan Yarar'a ait olan Doruktan Doruğa Güfte Şâirleri isimli kaynaklardan ulaşılmıştır. Araştırmadaki eserlerin usûl-arûz vezni ilişkisi yönünden incelenmesinde, güftelerdeki hece dağılımları, aksak semâî ile ağır aksak semâî usûlünün darplarına göre yerleştirilmiştir. Eserlerin güftelerinin şekil özellikleri belirtilmiş ve açıklamaları yapılmıştır.

VIII. Literatür İncelemesi

Yusuf Akbulut'un "*Klâsik Türk Müziği Şarkı Formunda Usûl-Arûz Vezni İlişkisi*" konulu Sanatta Yeterlilik Tezi'nde; şarkı formunda, usûller ve ilgili arûz kalıpları hakkında birkaç örnekle bilgi verilmiştir. Semâî, Türk Aksağı, Sengin Semâî, Yürük Semâî, Devr-i Hindî, Düyek, Müsemmen, Aksak, Ağır Aksak, Curcuna usûllerinde bestelenen eserler iki çizgi üzerinde, üstte ritmik çatı, altta usûl darpları olmak üzere arûz kalıpları yazılmıştır. Arûz kalıplarının altına gelecek şekilde güftenin heceleri yerleştirilmiştir. İncelenen eserlere ait notaların tümü çalışmada verilmiştir ve her usûlde kullanılan arûz kalıpları belirtilmiştir.

Güldeniz Ekmen'in "*Tanburî Ali Efendi Hayatı ve Eserleri*" adlı Yüksek Lisans Tezi'nde; Tanburî Ali Efendi'nin hayatı, şahsiyeti, tanburîliği ve besteciliği konusunda bilgi verilmiştir. Çalışmada Tanburî Ali Efendi'nin eserlerinin usûl ve form açısından tasnifi yapılmıştır. Buna bağlı olarak bestekârın iki eserinin form bakımından analizi belirtilmiştir. Araştırmada mevcut eserlerin notalarının bir kısmının Osmanlıca olması münasebetiyle notalar yeniden yazılmış ve eski notalara da tezin arka kısmında yer verilmiştir.

Serda Türkel'in "*Şeyh Galib'in Bestelenmiş Şiirlerinde Usûl-Arûz-Vezin İlişkisi*" başlıklı Yüksek Lisans Tezi'nde; güfteleri ve vezin kalıpları yazılmış, kalıpların altında güftenin ilk mısırî hece olarak paylaştırılmıştır ve nota değerleriyle gösterilmiştir.

Sibel Karaman'ın "*Biçim ve Usûl Açısından Abdülkâdir Merâî'nin Kârları*" adlı Yüksek Lisans Tezi'nde; Abdülkâdir Merâî'ye ait 10 "kâr" incelenmiştir. Abdülkâdir Merâî'nin hayatı, sanatı ve şâirlik yönü konusunda bilgi

verilmiş, eserlerinin dökümü tablolar halinde gösterilmiştir. Eserler; biçim, usûl ve şekil yönünden incelenmiştir. Eserlerin usûl-arûz-vezin incelemesi, eserlerde kullanılan usûlün velvelelerine göre düzenlenmiş, mısra içerisindeki her hece bu darplara yerleştirilmiştir. Eserlerin notaları “Finale, programında yeniden yazılmıştır.

Derya Tosun’un “*Devr-i Hindî, Âyîn Devr-i Revânî, Devr-i Kebîr Usûllerinin Usûl-Vezin Açısından Karşılaştırılması*” konulu Yüksek Lisans Tezi’nde; Devr-i Hindî, Âyîn Devr-i Revânî ve Devr-i Kebîr usûlleri hakkında bilgi verilmiş, usûller şema ile gösterilmiştir. Arûz vezni, yapısı ve Bahir Kavramı konusunda bilgi verilmiştir. Devr-i Hindî, Âyîn Devr-i Revânî ve Devr-i Kebîr usûlleri usûl-vezin açısından incelenmiştir.

Halime Esra Çelik’in “*Güftesi Divân Şâirlerinden Leylâ Hanım’a Ait Bestelerin Usûl-Arûz Vezni İlişkisi Yönünden İncelenmesi*” adlı Yüksek Lisans Tezi’nde; güftesi Leyla Hanım’a ait 30 eser tespit edilmiş, ulaşılabilen 14 güfte usûl-arûz vezni ilişkisi yönünden incelenmiş ve açıklamaları yapılmıştır. XIX. yüzyıldaki edebi durum ve bu dönemde yaşamış kadın şâirler hakkında bilgi verilmiştir. Leylâ Hanım’ın bestelenmiş şiirlerinde kullanılmış nazım şekilleri belirtilmiştir.

Gökhan Algan’ın “*Yesâri Asım Arsoy’un Güftesi Arûz-Vezninde Yazılmış Şarkılarda Usûl-Arûz Vezni İlişkisi*” yönünden incelenmiş, iki yatay çizgi üzerinde usûl darpları gösterilmiştir. Güftelerin heceleri, usûl darplarının altında gösterilmiştir. Güftelerin ait olduğu notalar yeniden yazılmıştır.

Ömer Bildik’in “*Râkım Elkutlu’nun Eserlerinde Usûl-Arûz Vezni İlişkisi*” başlıklı Yüksek Lisans Tezi’nde; Râkım Elkutlu’nun hayatı, mûsikî geçmişi konusunda bilgi verilmiş, bestekârın kullandığı beste formları ve bestelediği güftelerin nazım şekilleri belirtilmiştir. Râkım Elkutlu’nun eserleri, usûl-arûz vezni ilişkisi yönünden incelenmiştir.

Timuçin Çevikoğlu’nun “*Mevlevîhânelerin Faaliyette Olduğu Dönemde Bestelenmiş Mevlevî Âyînlerinin Usûl-Arûz Vezni İlişkisi Yönünden İncelenmesi*” başlıklı Doktora Tezi’nde; 46 Âyîn-i Şerîf’in tamamı kronolojik sıraya konulmuştur. Mevlevî Âyînlerinde yer alan usûller ona kalıp velveleleri dâhil olmak üzere çalışmada gösterilmiştir. Mevlevî Âyînlerinde arûz kalıpları tablolar halinde

verilmiştir. Araştırmada incelenen Âyîn-i Şerîflerdeki usûl-arûz kalıplarının gösterimi tablolar halinde belirtilmiştir. 46 Âyîn-i Şerîf'in tamamı, üst çizgide usûlün ana kalıbı, alt çizgide velvelesi olmak üzere şablonlara yerleştirilmiştir.

İncelenen eserlerin gösterildiği şablonlarda, verilen vezin kalıplarının altına güftelerin hece dağılımları yerleştirilmiştir. Hece dağılımlarındaki farklılıklarla ilgili düşünceler dipnotlarda belirtilmiştir. Âyîn-i Şerîf'lerde kullanılan usûllerle, güftelerin yazıldığı arûz kalıpları arasındaki ilişki ayrıntılı olarak ortaya konulmuştur.

Sibel Karaman'ın "*Dede Efendi'nin Semâîlerinin Usûl-Arûz Vezni İlişkisi Yönünden İncelenmesi*" adlı Doktora Tezi'nde; Dede Efendi'ye ait 41 eser incelenmiştir. Usûl şablonlarının altına güftenin vezni ile vezne ait hece dağılımları yerleştirilerek usûl-arûz vezni incelenmiştir. Araştırmada incelenen eserlere ait düşünceler dipnotlarda belirtilmiştir. Çalışmanın notaları bilgisayar ortamında yeniden yazılmıştır.

Yukarıda belirtilen eserler dışında, konuyla ilgili diğer çalışmalar şunlardır:

Özer Yetkin (1990) Geleneksel Türk Mûsikîsi'nde Arûz-Usûl İlişkisi, Doktora Tezi; D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir; İlhan Başak (2003) Klâsik Türk Mûsikîsi 5 ile 10 Zamanlı Usûllerde Usûl-Arûz Vezni İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. İ.T.Ü. Sosyal Bilimler, İstanbul; Şener, Mehmet Bahadır (2001), İki-On Zamanlı Usûllerde Arûz-Usûl Uyuşumu, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul; Altınoğlu Ayşegül (1993) Hafif Usûlünün Divan Edebiyatındaki Arûz Vezinleriyle İlgisi Ve Usûl-Güfte Uyuşumu. Yüksek Lisans Tezi. İ.T.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul; Öney, A. Feridun (1989), Temel Bestelerde Usûl-Güfte Uyuşumu. Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

1. TANBURÎ ALİ EFENDİ’NİN HAYATI VE SANATI

1.1. Tanburî Ali Efendi’nin Hayatı

Tanburî Ali Efendi, 1836 yılında Midilli adasında doğmuştur. Enisefendizadeler’den Hafız Bekir Efendi’nin oğludur. Hâfızlığın ailesinde gelenek halinde olduğu bilinen Tanburî Ali Efendi, öğrenim hayatına başlamadan önce Kur-ân’ı ezberleyerek hâfız olmuştur.

İlk gençlik yıllarında bir kıza sevdalanmıştır. Kızla evlenmeyi çok istemesine rağmen evlenememiş, derin bir üzüntüye kapılmıştır. Bu üzüntü ve hayâl kırıklığı, bestekârın Midilli’den ayrılıp, İstanbul’a yerleşmesine sebep olmuştur (Özalp, 2000: 642).

İstanbul’a çok genç yaşlarında gelen Ali Efendi, medrese öğrenimine başlamıştır. Eğitim alıp, bilgisini arttırdıktan sonra, mûsıkî alanına da çalışmalarına başlayan bestekârımız ilk mûsıkî derslerini Enderûn hocalarından olan Latif Ağa, Sütlüceli Asım ve Kanunî Rıza Efendi’den almıştır. Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Celâleddin Efendi ile birlikte, Tanburî Küçük Osman Bey’in meşkine devam ederek ondan tanbur icrâsını öğrenmiştir. İbnülemin Mahmut Kemâl İnal, “Hoş Sedâ isimli kitabında yaşanmış olan bir hikâyeyi şöyle nakletmektedir:

“Mümtaz hânendelerden Darül’aceze muhasebecisi merhum İsmail Efendi’nin oğlu hânende Salâhuddin Bey söyledi: *“Bir kere Tanburî Küçük Osman Bey, Tanburî Ali Efendi ve şeyh Celâleddin Dede Efendi birlikte tanbur çalarlarken dinlemeye muvaffak oldum. Bayılacak hale geldim. Böyle üç büyük üstâd birlikte çalarda kim bayılmaz. Ben bizzat dinlemişçesine hikâyesine bile bayıldım”* (İnal, 1958: 51).

Tanburî Ali Efendi, tanbur icrâsının kuvvetliliği, sesinin güzelliği, dini konularda sahip olduğu bilgi ve tavrının asâleti sebebiyle Sultan Aziz Dönemi’nde saraya “müezzin” olarak atanmış, daha sonra da “Kudüs Payesi” verilerek II. imamlığa getirilmiştir. 1862 yılına kadar 23 yıl bu görevi devam ettirmiştir (Özalp, 2000: 642).

Tanburî Ali Efendi bir taraftan da mûsikî çalışmalarına devam ediyordu. Bestekâr bu dönem pek çok öğrenci yetiştirmiştir. Öğrencilerden biri olan Tanburî Cemil Bey’de tanbur icrâsında olduğu kadar, saz eseri bestekârlığında da hocası Tanburî Ali Efendi’nin klasik mûsikî üslûb ve tavrının, romantik mûsikî anlayışının etkisinde kalmıştır (Öztuna, 1969: 30).

“1885 yılında II. Abdülhamit, bugün kesin olarak bilinmeyen bir sebepten dolayı pek çok kişi ile beraber Ali Efendi’yi de sürgüne gönderdi. Böylece Tanburî Ali Efendi’nin İzmir hayatı başlamış oldu” (Salgar, 2005: 284).

Tanburî Eli Efendi, İzmir’e yerleşmesiyle beraber burada da mûsikî çalışmalarına devam etmiştir. İzmir’de bulunduğu yıllarda, bir mûsikî çevresi oluşturabilmek için yoğun çaba göstermiş, birçok mûsikî toplantılarına katılmış ve pek çok öğrenci yetiştirmiştir. İzmir’de yaşadığı dönemde, yetiştirdiği öğrencilerinden Râkım Elkutlu ve Ferit Kam da mûsikîye hizmet etmiş bestekârlardandır.

Ali Efendi, Manisa’ya giderek zamanının büyük bir bölümünü orada geçirirdi. Amcasının oğlu Hüseyin Efendi’nin de Manisa’da oturması münasebetiyle, birlikte çok zaman geçirmişlerdir. Birbirinden kıymetli İzmirli mûsikîşinaslar Manisa’ya gelir, ikişer gün meşk ettikten sonra İzmir’e dönerlerdi (İnal, 1958: 50).

Tanburî Ali Efendi; tıknaz, şişman, kır sakallı, mavi gözlü, çilli bir insandı. Terbiyeli, kibâr ve nezâket sahibi bir kişiydi. Alçak gönüllü, hoş sohbet, bilgili bir zât olan bestekâr aynı zamanda da çok hoşgörülü idi. Bestekârın yakın dostu olan Rûhi Beybaba’nın kızı Şadiye Barış, ders aldığı hocasının hoşgörüsünü şöyle naklediyor:

“Bir tanbur dersi sırasında hocamın bestelediği uşşak peşrevini geçiyorduk. Ablam ud çaldığı için onu da meşke davet etti. Rahmetlinin hoşuna gitmemiş olacak ki:

• *Hoca Efendi, siz bu peşrevi Ramazan ayında mı bestelediniz? diye ilgisiz bir soru sordu.*

Hocam bu sorudan bir şey anlamış, neden sordunuz? der gibilerden yüzüne bakıyordu ki ablam:

- *Çünkü bu peşrev oruç keyfiyle ancak bu kadar yapılabilir, diyerek ikinci bir münasebetsizlik yapmaz mı? Utandım, bir şey söylemedim. Fakat hocam bu hareketten hiç alınmadı, dersine devam etti. Çok kibar bir insandı. Babam kendisine çok hürmet ederdi.*

- *“Sakın hocanızı üzecek bir harekette bulunmayın, ne zaman isterse, o zaman ders yapın. Siz istemeyin” diye sıkı sıkı tembih ederdi. Ben de bir şey demez, hocamın selamlıktan bizim tarafa geçmesini beklerdim. Odaya girmeden evvel hızlı hızlı öksürür, kendine has asil yürüyüşü ile odaya girerdi. Hocamın tanburu bendedir, benim en kıymetli şeyim bu tanburdur” (Salgar, 2005: 285).*

Bestekârimız, eserlerinin büyük bir kısmını İzmir’de bestelemiştir.

Tanburî Ali Efendi, ikâmet ettiği İzmir’de on yedi sene yaşadıkdan sonra Karşiyaka Soğukkuyu’da, bir meşk sırasında âniden rahatsızlanarak 1890 yılında, hayata veda etmiştir.

1.2. Tanburî Ali Efendi’nin Sanatı

XIX. yy mûsikîsinin en büyük üstâdlarından biri olan Tanburî Ali Efendi birbirinden kıymetli eserler bestelemiş ve bu değerli eserlerle, Türk mûsikîsine repertuar açısından da büyük katkılar sağlamıştır. Bestekârın bestelemiş olduğu saz eserleri, peşrevler, semâîler, birçok bestekârın eserleri ile mukayese edilemeyecek kudrette eserlerdir. Sûzidil takımı ile mûsikî tarihine ismini kazımış olan bestekârın; arazbâr, muhayyer, karcıgar ve uşşak peşrevleri ile sazsemâîleri, mûsikîmizde çok nitelikli örneklerdir.

Tanburî Ali Efendi nota bilmediği için eserlerini oğlu Tanburî Aziz Mahmut Bey notaya alırdı. Tanburî Ali’nin, Aksaray’da çıkan bir yangında kaybettiği notaları yeniden derlenmiştir. Birçok formda eser veren bestekâr klâsik anlayışa uygun eserler vermiştir. Toplam 147 eseri mevcuttur.

Bestekârın yetiştirdiği isimler arasında Türk mûsikîsine hizmet etmiş birçok bestekârlar da vardır. Bu üstâdlardan biri olan Tanburî Cemil Bey ile Tanburî Ali Efendi’nin bir araya gelmeleri bir meşk toplantısında gerçekleşmiştir.

Tanburî Ali Efendi, Aksaray’da aralarında Tanburî Cemil Bey’in de yer aldığı bir toplulukta, henüz genç yaşlarında olan Cemil Bey’i heyecanla dinledikten ve titreyen elleri ile onun yüzünü okşadıktan sonra:

“Evladım, bunca senedir bu sazı biraz çalardım. Eh şöyle böyle biraz yendik de sanırdım. Şimdi seni dinledikten sonra, bir daha tanburu elime almayacağım” diyebilmiştir. Eski tanbur icrâsını Tanburî Cemil Bey’e öğreten Ali Efendi’dir (Ak, 2004: 118).

Tanburî Cemil Bey’in zaten hızla yayılan ünü, tam bu dönemlerde Mahmut Bey’le gittiği bu toplantıda, Tanburî Ali Bey’le bir araya gelmesi ve üstâd Ali Efendi’nin, genç meslektaşı Tanburî Cemil Bey’e hayranlığını gösteren bu cümleleri, kulaktan kulağa yayılarak birkaç katına ulaştı. Gerçekte, Cemil Bey’in önce Türk mûsikîsine ve buna bağlı olarak tanbur tekniğine kattığı birçok yenilgi kabul edemeyen eski mektep mensupları: *“Bu tanbur tavrı değildir”* diyerek Tanburî Cemil Bey’e karşı olan tavırlarını göstermelerine rağmen, Tanburî Ali Efendi’nin o dönemlerde bile bu tavrı benimsemesi, Cemil Bey’de olduğu kadar Tanburî Ali Efendi’nin de kişiliği yönünden de üzerinde durulması gereken bir noktadır (Ekmen, 1989: 8).

Türk mûsikîsinin en önemli bestekârları arasında yer alan pek çok isime de hocalık yapmış olan Tanburî Ali Efendi’nin, Tanburî Cemil Bey’in dışında öğrencileri arasında, Raûf Yekta Bey, Ziyâ Paşa, Leylâ Hanım, İsmâil Hakkı Bey ve Râkım Elkutlu da yer almaktadır.

“Öğrencilerinden Râkım Elkutlu, hocasının vasiyetini şu şekilde açıklamaktadır.

- *Hocam ölmeden bir hafta önce beni ve iki talebesini yanına çağırarak,*
- *Ölürsem, cemaât dağıldıktan sonra mezarımın başında sûzidil ağır semâîmi okuyun, demiş.*

İzmir’de Karşıyaka Soğukkuyu’da öğrencilerinden Safi-zâde Hâfız Mehmed ve Râşit Efendilere meşk ederken fenâlaşan Tanburî Ali Efendi kalpten ölmüştür. Soğukkuyu Mezarlığı’na gömülen büyük bestekârımızın mezarı, mezarlığın kaldırılmasından dolayı bugün kayıptır” (Salgar, 2005: 285).

Bestekârın üstünde durduğu, ağır semâînin yer aldığı Sûzidil Takım, Türk mûsikîsinde eşsiz bir yere sahip, nadîde eserler arasında yer almaktadır. Bir ay gibi kısa bir süre içerisinde bestelenen bu eserler de, bestekârın sanatı konusundaki kudretini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Tanburî Ali Efendi'nin ölümünden sonra mezarının başucunda okunmasını vasiyet ettiği Sûzidil Ağır Semâî'nin sözleri:

Kani yâd-ı lebinle hûn-i dil nûş ettiğim demler
 Hezârân bülbülü nâlemlerle hâmûş ettiğim demler
 Yanar âteşlere ârâm ü sabrım yâ' da geldikçe
 Seni mest eyleyip ey gül derâgûş ettiğim demler

Güfte: Nevres Bey

1.3. Tanburî Ali Efendi'nin Eserlerinin Listesi

Tablo 1. Tanburî Ali Efendi'nin Eserlerinin Listesi

Makam	Form	Eser Adı	Usûl
Sûz-i Dil	I. Beste	Yıkıldı darb-ı sitemden harâb olan gönlüm	Zencîr
Sûz-i Dil	II. Beste	Bilmedik yâri ki bizden bu kadar gâfil imiş	Devr-i Kebîr
Sûz-i Dil	Nakış Ağır Semâî	Kani yâd-ı lebinle hûn-i dil nûş ettiğim demler Güfte: Nevres-i Cedîd	Aksak Semâî
Sûz-i Dil	Yürük	Ceyhûn arayan dilde-i giryânımı görsün	Yürük Semâî
Sûz-i Dil	Şarkı	Yandıkça oldu sûzan, kalb-i şerer-feşânım	Evfer
Sûz-i Dil	Şarkı	Her bir bakışında neş'e buldum	Yürük Aksak
Evc	I. Beste	Ah eder inler gönül, ol turra-i şeb-gûn için	Ağır Çember
Evc	II. Beste	Söylemem derdimi, dem-derdim olan ahâ bile	Hafif
Evc	Nakış Ağır Semâî	Ben ağlar idim her gece, ol yârim uyurdu	Aksak Semâî
Evc	Nakış Yürük Semâî	Hicrinle gözümünden, acaba kan mı boşandı	Yürük Semâî
Evc	Şarkı	Sûz-i firkât sînemi dağlar benim	Ağır Aksak
Evc	Şarkı	Çünkü gördüm gayrilerden çok cefa	Aksak
Sîpihr	I. Beste	Yine bu gece çıkardım sipihre nalemi ben	Zencîr
Sîpihr	II. Beste	Merdûm-i dideme bilmem ne füsûn etti	Hafif
Sîpihr	Ağır Semâî	Açıl, ey gonca leb, nûr eylesin bezm-i tekellümler)	Aksak Semâî
Sîpihr	Yürük Semâî	Düştüm yine sevdâsına bir tâze civânım	Yürük Semâî
Sîpihr	I. Beste	Dermân aramam derdime, gözyaşımı silmem	Ağır Remel
Sîpihr	II. Beste	Kûşe-i gamda nişnim, seni sevdim seveli	Devr-i Kebîr
Sîpihr	Nakış Ağır Semâî	Mürg-i evc-/i uzletim, kevn-ü mekân ağlar bana	Ağır Aksak Semâî
Sîpihr	Nakış Yürük Semâî	Kana kana içelim mey, kanalım sahbâdan	Yürük Semâî
Muhayyer-Zengûle	I. Beste	Kemâl-i hüsnü veripdir şarâb-ı nâb sana Güfte: Fuzûlî	Zencîr
Muhayyer-Zengûle	I. Beste	Getir ey sâki-i gül-çehre, biraz nûş edelim	Hafif
Muhayyer-Zengûle	Ağır Semâî	Dâğım ki sûz-i sineden efgân olur çıkar	Aksak Semâî
Muhayyer-Zengûle	Nakış Yürük Semâî	Mecnûn işitip derd-ü dilim dağlara düştü	Yürük Semâî
Nişâbûr	I. Beste	Kan ağlamaz mı didesi şürîde bülbülün Güfte: Nevres-i Cedîd	Frengi Fer
Nişâbûr	II. Beste	Renc-i hatır vermesin feryâd-u efgânlar sana Güfte: Ziyâ Paşa	Muhammes
Nişâbûr	Ağır Semâî	Ben değil meftûn-i hüsnün mübtelâ âlem sana Güfte: Fuzûlî	Aksak Semâî
Nişâbûr	Nakış Yürük Semâî	Yanar ol derd ile gönlüm ki yanar ah edemez Güfte: Nevres-i Cedîd	Yürük Semâî

Muhayyer-Sünbüle	I. Beste	Öyle sermestim ki, idrâk etmezem dünya nedir Güfte: Fuzûlî	Ağır Çenber
Muhayyer-Sünbüle	II. Beste	Tutuşu gam oduna şâd gördün gönlüm Güfte: Fuzûlî	Zencir
Muhayyer-Sünbüle	Ağır Semâî	Beni candan usandırdı Güfte: Fuzûlî	Aksak Semâî
Muhayyer-Sünbüle	Yürük Semâî	Bağlandı gönül zülfüne divâneliğinden	Yürük Semâî
Arazbâr-Büselik	Beste	Ben ki terk eylemişim canımı cananım için	Devr-i Kebir
Hicazkâr	Nakış Ağır Semâî	Nakış-i la'li gitmez ol şühun derûn-i	
Hicazkâr	Şarkı	Menendin yok gültüm, bir mehlîkâsın	
Hicazkâr	Şarkı	Hayli demdir sîne-sûz-i firakâtın	
Hicazkâr	Şarkı	Evvel görüşte ey şüh-i Gülten	
Hicazkâr		Nûş-i mey-i aşkına kanmaz gönül	
Hicazkâr		Sâki bu gece meclis-i meyhâne bezmidir	
Hicazkâr		Her gören müştak olur cânâ yüzün	
Hicazkâr		Nevbahar-ı işve bir nâzik edâ	
Nihavend	Nakış Yürük Semâî	Bilmezdim özüm gamzene meftûn imişim ben	Yürük Semâî
Nihavend	Ağır Semâî	Bilmem anı ben gelmedi misli bu diyâre	Ağır Aksak Semâî
Nihavend	Şarkı	Sevdim yine şüh-i dilârâ pek ilerde	Sengin Semâî
Nihavend	Şarkı	Ben âşk oldum bir güle	Curcuna
Nihavend	Şarkı	Eyledi meysiz bu şeb uşşak-ı zâr-ı	Sengin Semâî
Nihavend	Şarkı	Gelin kızlar tiyatroda hora tepelim	?
Nihavend	?	Ey şüh-i cihân dâd eyle feryâd elinden	?
Nihavend	?	Yakdın ey zalim felek nâr-ı firâka cânım	?
Hüseynî	Şarkı	Şemşir-i nigâhınla vuruldum ciğerimden	Ağır Aksak Semâî
Hüseynî	Şarkı	Senden bilirim yok bana bir fâide ey gül (Nevres-i Cedîd)	Yürük Semâî
Hüseynî	Şarkı	Saysam gece, gündüz çekilen mihneti bitmez	Yürük Aksak
Hüseynî	Şarkı	Nice bir hasret-i cânâna tahammül edeyim?	Curcuna
Hüseynî	Şarkı	İştîyâkın hadden evzûn oldu gel	Ağır Devr-i Hindî
Hüseynî	Şarkı	Sen sunup bâdeyi ben nûş edeyim	Devr-i Hindî
Hüseynî	Şarkı	Ruhsâr-ı âlin hayranı oldum	Sofyan
Hüseynî	Şarkı	Nâr-ı aşkınla yanıp olsam remâd	?
Sûzinâk	Şarkı	Âşık oldum sana ey gonca dehen (Sâdi Bey)	Ağır Aksak
Sûzinâk	Şarkı	Cem'iyet-i dil koymadı mestâne nigâhın	Ağır Aksak Semâî
Sûzinâk	Şarkı	Dil-i mahzûnunu şâd eyle birgün	Aksak
Sûzinâk	Şarkı	Meh cemâlim ben seni gayet severken	Düyek
Sûzinâk	Şarkı	Revâ mı ey peri gülmek?	Düyek
Sûzinâk	?	Ey hilâl ebrû kamer tal'al nigâr-ı dilsitân	Devr-i Hindî
Sûzinâk	Şarkı	Vâ' deylemiştin ey peri	Sofyan
Hüzzâm	Şarkı	Oldu bu üftâde her kâr'ı güç	Ağır Aksak
Hüzzâm	Şarkı	Sevdim yine bir âfet gibi yâr	Aksak
Hüzzâm	Şarkı	Çeşm-i siyâhı eyler dile kâr	Aksak
Hüzzâm	Şarkı	Bî- vefâya aldanmazdım	Düyek
Hüzzâm	Şarkı	Bir dil düştü sana yârim ah bu dem	Düyek
Hüzzâm	Şarkı	Tersâ güzeli gerdene zünnârını taktı	Türk Aksağı
Karcığâr	Şarkı	Şivene söz yok güzelsin	Ağır Aksak
Karcığâr	Şarkı	Ol yosma revîş, kaşı kemân, sinesi billûr	Sengin Semâî
Karcığâr	Şarkı	Mûsikîye kim ederse intisâb	Aksak
Karcığâr	Şarkı	Bir taraftan âşıkı derd-i gam-ı yâr ağılatır	Yürük Aksak
Karcığâr	?	Hande-i yâr ile pür- hande değilim	Yürük Aksak
Uşşak	Şarkı	Güzeldir vechine kimler kul olmaz?	Ağır Aksak
Uşşak	Şarkı	Tıfl-ı nâm, meclis-rindâne gel	Yürük Semâî
Uşşak	Şarkı	Oldu yine bi-çare gönül mübtelay-ı aşk	Türk Aksağı
Uşşak	Şarkı	Va'd-i visalınle alt ettin beni	Müsemmen
Uşşak	Şarkı	Pertev-i hüsnün salarken dehre tâb	Müsemmen
Uşşak	Şarkı	Meyletti gönül sen dil-rubâya	Sofyan
Uşşak	Şarkı	Âşıktan etme cana hicâbı	Aksak
Uşşak	Şarkı	Hâb içinde hep şanlıdır	Yürük Semâî
Uşşak	Şarkı	Yok dilde tehammül elem-i firakâte artık	Yürük Semâî
Uşşak	Şarkı	Âşk oduna yandı gönül	Curcuna
Uşşak	Şarkı	Benim yârim güzeller serveridir	Yürük Aksak
Uşşak	?	Sevdiğim bi- misli hem ta bir gül-i nevrestedir	?

Hicaz	Şarkı	Hasret odu yaktı ciğerim ey rûh-i âlim	Ağır Aksak Semâî
Hicaz	Şarkı	Cem'iyet-i dil koymadı mestane niğahın	Sengin Semâî
Hicaz	Şarkı	Sevdây-ı aşk ile daim yanarım	Curcuna
Hicaz	Şarkı	Samur kaşlı nâzik edâdır	Yürük Aksak
Hicaz	?	Ol tıfl-ı nâzım hüsnünde mâhir	?
Hicaz	?	Değildir lütfünün ifây-ı şükr-i kabul imkân	?
Hicaz	?	Hâlîme merhâmet et gözlerimin yaşı için	?
Hicaz	?	Seni ben sevdim efendim cânım	?
Hicaz	?	Ol âfet-i can nâz ile uykudan uyandı	?
Hicaz	?	Bezm-i vuslâtından beni kıldın cüdâ	?
Hicaz	?	Can dayanmazmış vedâ-ı firkâte	?
Rast	Şarkı	Geldi eyyâm-ı bahar oldu safâlar âşikâr	Türk Aksağı
Rast	Şarkı	Düştü gönülüm sana ey peri	Düyek
Rast	Şarkı	Mülk-i dil hükmeyle sultânım sensin	Devr-i Hindî
Rast	Şarkı	Âşıklığı bâzice sanır	Devr-i Hindî
Rast	Şarkı	Anlatayım hâlîmi dildâre ben (Sâdi Bey)	Curcuna
Sabâ	Şarkı	Sabâ ahvâlin arz et sûy-i yâre	Devr-i Hindî
Sabâ	Şarkı	Sabah oldu gönüller oldu mesrûr	Devr-i Hindî
Sabâ	Şarkı	Sevdim seni ben ey bî- menendim	Aksak Semâî
Sabâ	Şarkı	Tîr-i nîgehın açtı ciğergâhıma yâre	Sensin Semâî
Sabâ	Şarkı	Derd-i aşkınla zâlim	Aksak
Sabâ	Şarkı	Beni aşka salan yâre	Aksak
İsfahan	Şarkı	Bezm-i aşkın her ne dem etsem tahattür ey civân	Devr-i Revân
İsfahan	Şarkı	Meh yüzüne bakmakla doyumaz	Yürük Aksak
İsfahan	?	Ne safâdır eyyâm-ı gül	?
Nişâbürek	Şarkı	Görmesem bir lâhza cânânım seni	Aksak
Nişâbürek	Şarkı	Ol yosma güzel bakmıyor	Düyek
Segâh	Şarkı	Sûziş-i aşk eyledi bağrım kebâb	Sengin Semâî
Segâh	Şarkı	Dil harâb-ı aşkınım, sensin sebep berbbadıma	Devr-i Hindî
Muhayyer	Şarkı	Feryâda ne hâced yavru bend eyle dehânın	Sengin Semâî
Muhayyer	Şarkı	Bir saçı leylâ niğâ etti dil-i tar-u mâr	Curcuna
Muhayyer	?	Şerrâh-ı dilim çıkmadadır ta-be-felek	?
Muhayyer	?	Benim nazlı civânım	?
Yegâh	Şarkı	İzhâr eder elbette sana âşık-ı hâlim	Aksak
Yegâh	Şarkı	Rûhlerin, ey gonca-leb verd-i mutarramıdır	Curcuna
Acem Kürdi	Şarkı	Çehre edip dün bi sebep	Düyek
Bestenigâr	Şarkı	Sevdim seni gayetle ben ey bî-misl-ü	Aksak
Bestenigâr	?	Firkâtinle hâl-i zârım pek yamân	?
Beyâtî-Arâbân	Şarkı	Eyledi bir şûh ile dil imtizâç	Aksak
Evcârâ	Şarkı	Bir şûha gönül, âşık olup derbeder oldu	Sengin Semâî
Evcârâ	Şarkı	Dilde şimdi var hezâran müşkilim	Devr-i Hindî
Çargâh	Şarkı	Tâzeler zevk-u safâyı daima an-ı bahar	Aksak
Ferahfezâ	Şarkı	Nevrûz-i bahar oldu yine ey gül-i hândân Güfte: Sâdi Bey	Curcuna
Hûz-i	Şarkı	Hiç unutmam bir sabah-ı dil güşây-ı nev-bahar	Devr-i Hindî
Şehnâz	Şarkı	Bir taraftan âşık-ı derd-ü gam-ı yâr ağlatır	Aksak
Şevk-efzâ	Şarkı	Neşvesi hatıra geldi nigeh-i dilberimin	Aksak
Ferahnâk	?	İktisâb-ı nûr ederken tal-atından âfitâb	?
Dügâh	?	Tîr-i niğâh-ı kasd-ı dil-i âşıkı peyler	?
Kürdîhiczakâr	Şarkı	Sen insan sûretinde bir meleksin	Aksak

(Ekmen, 1989: 27-28-29-30-31)

Şuğl ve Saz Eserleri

Makam	Form
Rast	Şuğl (Düyek)
Arazbâr-Bûselik	Peşrev (2)
Evc	Peşrev
Evc	Saz Semâî
Karcığar	Peşrev
Muhayyer- Zengüle	Peşrev
Muhayyer- Zengüle	Saz Semâî
Sûz-i dil	Peşrev
Sûz-i dil	Saz Semâî
Uşşak	Peşrev

(Ekmen, 1989: 27)

1.4. Tanburî Ali Efendi'nin Ağır Semâî Formunda Bestelediği Eserlerinde Kullanılan Vezin Kalıpları

Tablo 2. Tanburî Ali Efendi'nin Ağır Semâî Formunda Bestelediği Eserlerinde Kullanılan Vezin Kalıpları

1. Bahr-i Hezeç – Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün
2. Bahr-i Remel - Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/Fâ'îlâtün/Fâ'îlün
3. Bahr-i Hezeç - Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün
4. Bahr-i Muzârî - Mef'ûlü/Fâ'îlâtü/Mefâ'îlü/Fâ'îlün

2. FORM

“Form”un sözlük anlamı şekil ve biçim demektir.

Şekil unsuru güzel sanatların her dalında farklı bir görünüm kazanmış, modelliğin yanında sübjektif bir karakterle de kendini göstererek, heykelden mimarlığa, mimarlıktan resme, resimden şiire ve mûsikîye doğru maddeden kurtularak, mânevi çizgisine ulaşmıştır” (Hatipoğlu, 1996: 1).

Mûsikîmizde zaman içerisinde meydana gelmiş, bestecilerin eserlerini oluştururken uymak durumunda oldukları beste kalıpları vardır. Bu kalıplara form denir.

Mûsikî bütün insanlığın ortak dilidir. Mûsikî, iç yapı ve dış yapı olmak üzere iki şekildedir.

Müzik ve melodiden oluşan fikirlerin tümü iç yapıyı oluşturur. Dış yapı ise, bu fikirlerin dizaynını sağlayan disiplin tarzıdır. Yani dış yapı formdur.

Genel olarak sanatı; sanatın kollarından biri olan müziği, bütün kâinatı çepeçevre saran ve ayakta tutan intizam unsurunun dışında tutmak mümkün değildir. Bu bakımdan müzik kültürünün, beste oluşumundaki ses bütünlüğünün kaynağını sağlayan, en basit bir eserden en karmaşık eserlere kadar bu konulara bağlı olan formlardır.

Formun bir yapı taşı olan iç yapıdaki, melodik ve ritmik ifadelerin güzelliği ancak dış yapının kusursuzluğu sayesinde gerçekleşebilir. Bir melodinin ve motifin; yalnız başına yeterli olamayacağı ancak fikrî bir bütünlük ile dengeli bir ifade şeklinde olması şartıyla kıymetleneceği kesin olarak bilinmelidir. Bunu sağlayabilecek kaynağın form ve form bilgisi olduğu bir gerçektir.

Form, bir müzik eserinde, besteci ile dinleyici arasında bir köprü görevi üstlenmiştir. Bu konu sadece besteciyle ilgili gibi görünse de, dinleyicinin farkındalığının da eserin anlaşılabilirliğini arttıracığı kesindir (Hatipoğlu, 1996: 2- 8; Tanrıkorur, 2003: 47-48).

2.1. Ağır Semâî Formu

“t.s; tartıda çok çeken davranışları ağır olan; değeri yüksek olan/a.i semâî ait; hiçbir kaideye bağlı kalmadan işitilerek öğrenilen: Türk mûsikîsinde semâî formunun, iki şekilden birincisidir.

Türk mûsikîsinde ağır semâîler, klâsik takımı oluşturan eserler arasında beste formundan sonra, yürük semâî formundan önce icrâ edilirler (Çıpan, 2001: 60)”

Ağır semâîlerde; aksak semâî 10/8, ağır aksak semâî (10/4) ağır sengin semâî (6/4), ağır-ağır sengin semâî (6/2) kullanılan usûllerdir. Bir eserde, bu usûllerden birkaçı bir arada olabileceği gibi, bazı ağır semâîlerde de curcuna ve yürük semâî usûlleri gibi, usûl geçkilerine de rastlanılabılır. Ağır semâîlerde 4 mısra murabba şiirler kullanılır. Murabba ağır semâî ve nakış ağır semâî olmak üzere iki şekildedir (Yavaşca, 2002: 502).

2.1.1. Murabba ağır semâî

Güfteleri dört mısraıda oluşan murabba ağır semâîler, aksak semâî usûlünün 10/4'lük ve 10/8'lik mertebeleriyle bestelenirler. Murabba ağır semâîler her bakımdan, murabba bestelere benzer. Terennüm bölümleri mevcuttur. Murabba ağır semâîlerin icrâsında;

Birinci mısra ve terennüm okunur ve eserin tekrar başına geri dönülür. Aynı nâğmelerle ikinci mısra ve terennüm okunduktan sonra “meyân” kısmına geçilir. “Meyân” kısmında üçüncü mısra icrâ edilir ve tekrar eserin başına dönülür. Dördüncü mısra ve terennüm icrâ edilerek” sonlandırılır.

Murabba Ağır Semâî'nin Biçim Şeması

Birinci mısra+ Terennüm A + B

İkinci mısra + Terennüm A + B

Üçüncü mısra + Terennüm C + B (Meyân)

Dördüncü mısra + Terennüm A + B

A + B + A + B + C + B + A + B (Kaçar, 2009: 315; Özkan, 1998: 87).

2.1.2. Nakış ağır semâî

Nakış ağır semâîler, aksak semâî usûlünün 10/4 lük ve 10/8'lik mertebeleriyle bestelenirler. Nakış ağır semâîlerin, güfteleri de, murabba ağır semâîler gibi dört mısralı şiirlerden oluşur. Meyân ve terennüm bölümlerinde, yürük semâî, sengin semâî ve curcuna gibi usûller kullanılabilir. Nakış ağır semâîlerin icrâsında;

Birinci mısra ile ikinci mısra icrâ edildikten sonra, terennüm okunur. Bu kısımda, icrâ edilen ağır semâî'nin asıl makamı belirtilir. Makamın bütün özellikleri bu kısımda gösterilir. Nakış ağır semâîlerde, üçüncü ve dördüncü mısralar meyân bölümüne aittir. Bu bölümde, bestekâr özgür bırakılmıştır. Çeşitli makam geçkileri yapılarak, eser daha ahenkli bir hale getirilir. Bu bölümün icrâsından sonra, aynı terennümle karar verilir ve eser sonlandırılır.

Nakış Ağır Semâî'nin Biçim Şeması

Birinci mısra + Terennüm A+A'

Terennüm B

Üçüncü mısra + Terennüm C + C' (Meyân)

Terennüm B

A + A' + B + C + C' + B (Kaçar, 2009: 316; Özkan, 1998: 87).

3. USÛL

Belirli düzlemlerin birleştirilmesiyle, kalıp halinde saptanmış üçlülere usûl diyoruz. Türk mûsikîsinin temel direklerinden biri olan usûl bahsi, tarihler boyunca çok büyük gelişmeler göstermiş ve sayıları fazlaca olan özel ritimlerimiz kullanılarak günümüze kadar gelmiştir.

Vuruş değerleri birbirine eşit olan veya olmayan çok kuvvetli, yarı kuvvetli ve zayıf zamanların, belli bir düzen çerçevesi içerisinde sıralanmasıyla oluşan, belli kalıplar halindeki sayı ve vuruş gruplarına usûl denir. Usûl kavramını; zamanın kalıplaşmış hâlidir, şeklinde de açıklayabiliriz.

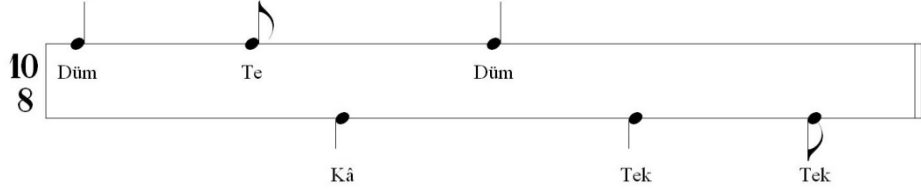
Usûlü meydana getiren, kuvvetli ve zayıf vuruşların ve de zamanların birbirlerinden farklı şekilde sıralanması ve bu vuruşların değerlerinin farklılık göstermesi, usûller arasındaki değişkenliği meydana getirmiştir (Özkan, 1998: 561).

“Türk mûsikîsinde usûller” vurulur. Bundan kasıt usûlün kuvvetli, yarı kuvvetli ve zayıf zamanlarının; ya sağ ve sol elden farklı tonlar elde edilen ritim aletlerine veya meşk sırasında eller dizlere vurularak elde edilmesidir. Türk mûsikîsinin temeli de ikiden, yüz yirmi zamanlıya kadar ki usûllerimizin iyi bilinmesine ve eserler öğrenilirken ellerle, icrâ edilirken de ritim aletleriyle vurulmasına dayanır (Tanrıkorur, 1998: 46-47).

3.1. Aksak Semâî Usûlü

Türk mûsikîsinde çok fazla kullanılan 10 zamanlı bir usûldür. 6 vurgulu olan bu usûl; dînî mûsikîmizde, Mevlevî Âyînlerinin saz bölümlerinde kullanılmıştır. Saz semâîlerinin dördüncü haneleri hariç, zorunlu usûlüdür. Klâsik Türk mûsikîsinin fasıl olarak adlandırılan icrâlarında, beste formundaki eserlerinin icrâsından sonra, sözlü eser olan ağır semâîlerin çoğu, bu usûlle bestelenmişlerdir (Ungay, 1981: 66).

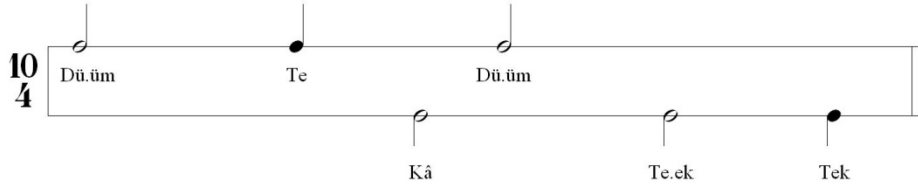
AKSAK SEMÂÎ USÛLÜ ŞEMASI

3.2. Ağır Aksak Semâî Usûlü

Türk mûsikîsinin 10 zamanlı ve 6 vuruşlu bir usûlüdür. Dörtlük şeklinde yazılan, çoğunlukla beste formundaki eserlerin ardından icrâ edilen ağır semâîlerde ve nadir olarak da şarkı formundaki eserlerin bestelenmesinde kullanılır. Aksak semâî'nin 10/4'lük mertebesindedir. Ağır aksak semâî usûlü, arûzun genellikle Hezeç ve Remel bahrinden seçilen güftelerin bestelenmesinde kullanılır. Bu nedenden dolayı, usûlün ilk vuruşlarında sus ya da "Ah" sözü kullanılır (Tanrıkorur, 2003: 156-157).

AĞIR AKSAK SEMÂÎ USÛLÜ ŞEMASI

4. ARÛZ VEZNI

Arûz, VIII. yüzyıldan başlayarak, gittikçe geniş alanları kapsayan Arap kültürü ve edebiyatı ile birlikte, birçok toplumlara ve buna bağlı olarak, birçok kültürlerin edebiyatlarında kullanılan bir nazım ölçüsüdür.

Sözlük anlamı olarak, nahiye anlamına gelen arûz; hecelerın sesine ve heceleri belirleyen harflerin harekeli (müteharrık) ve sakin oluşlarına göre düzenlenmiş bir sistemdir. Kelimeler bu müteharrık ve sakin harflerle biten hecelerin birleşmesinden meydana gelmiştir. Bu harflerden ikisinin birleşmesine sebep (=ip) ününün birleşmesine (veted=kazık) adı verilir. Sebep ve vetedlerin dışında, dört ya da beş harfin bir araya gelmesiyle oluşturulmuş şekillerde mevcuttur. Bunlara da fasıla denir (İpekten, 1999: 133).

a. Kapalı heceler (-) bir çizgi ile gösterilir. Ben, gel, kar gibi.

b. Açık heceler (.) bir nokta ile gösterilir. Te-pe, ka-ra, ya, ra gibi.

c. Bir açık, bir kapalı heceler: (. -) bir nokta ve bir çizgi ile gösterilir. Gönül, ka-lem, se-pet gibi.

d. Bir kapalı bir açık heceler: (- .) bir çizgi ve bir nokta ile gösterilir. Bâ-de, hâ-ne, lâ-le gibi (Dilçin, 1983: 3).

Bu parçaların bir araya gelmesinden 8 tane ana kalıp oluşur. Her beyitte en az dördü bulunan bu parçalara tef'îl, tef'île ya da cüz adı verilir. Bu parçalar;

1- fa'ûlün (fe'ûlün) (. __)

2- fâ'ilûn, fâ'ilât (_ . _)

3- mefâ'ilün (. _ . _)

4- fâ'ilâtün (_ . __)

5- müstef'ilün (__ . _)

6- mef'ûlâtü (__ __ .)

7- müfâ'iletün (. _ . _)

8- mütefâ'ilün (. . _ .) (Dilçin, 1983: 3-4)

Bu ana parçaların hece düzenlerine bağlı olarak bazı farklı parçalar meydana gelmiştir. Bunlarda şu şekildedir:

- 1- fa‘, fâ (_)
- 2- fa‘ûl (fe‘ûl) (. _)
- 3- fa‘lün, fâ‘il (_ _)
- 4- fa‘ûlün (fe‘ûlün), mefâ‘il (. _ _)
- 5- fe‘ilün, fe‘ilât (. . _)
- 6- fâ‘ilün, fâ‘ilât (_ . _)
- 7- mef‘ûlü (_ _ .)
- 8- mef‘ûlün, mef‘ûlât (_ _ _)
- 9- fe‘ilâtün (. . _ _)
- 10- mefâ‘ilün (. _ . _)
- 11- mefâ‘ilün (. _ _ _)
- 12- mefâ‘ilü (. _ _ .)
- 13- fe‘ilâtü (. . _ .)
- 14- fâ‘ilâtün (_ . _ _)
- 15- müstef‘ilün (_ _ . _)
- 16- müfte‘ilün (_ . . _)
- 17- fâ‘ilâtü (_ . _ .)
- 18- mef‘ûlâtü (_ _ _ .)
- 19- mütefâ‘ilün (. . _ . _)
- 20- müfâ‘aletün (. _ . . _)
- 21- müstef‘ilâtün (_ _ . _ _) (Dilçin, 1983: 4).

Bu tef‘ile ve cüz adı verilen parçaların değişik şekillerde bir araya gelmelerinden daha büyük kalıp (vezin)ler meydana gelir. Bunların sınıflanmasıyla

oluşan dizgiler de bahirler ve dairelerdir. Bu ölçüler Arap sınıflanmasına göre 19 bahir 6 daire, İran ve Türk sınıflanmasına göre 14 bahir 4 dairedir.

ARÛZ KALIPLARI

1. Daire-i Mu'telif

1. Bahr-i Hezeç (12 kalıp)
2. Bahr-i Recez (7 kalıp)
3. Bahr-i Remel (13 kalıp)

2. Daire-i Muhtelif

1. Bahr-i Münserih (2 kalıp)
2. Bahr-i Muzârî (3 kalıp)
3. Bahr-i Muktedâp (2kalıp)
4. Bahr-i Müctes (2 kalıp)

3. Daire-i Mütenevvi'a

1. Bahr-i Seri (4 kalıp)
2. Bahr-i Karîb (1 kalıp)
3. Bahr-i Cedid (2 kalıp)
4. Bahr-i Müşâkil (1 kalıp)

4. Daire-i Müttefika

1. Bahr-i Müttekârib (4 kalıp)
2. Bahr-i Mütedârik (3 kalıp)

3. Bahr-i Kâmil (4 kalıp) (Dilçin, 1983: 19- 23- 25- 28- 29- 30- 31- 33- 34- 35).

Arûz ölçüsünün şiir üzerindeki uygulanmasında kelimeler belirli kalıplara her zaman uyum göstermez. Türkçe'de uzun ünlü bulunmadığı için kelimeleri oluşturan hecelerin kalıplara yerleştirilmesi oldukça zordur. Bu nedenden dolayı şâirlerimiz bu ölçüleri daha rahat kullanabilmek ve beyitin ahengini sağlamak

amacıyla bazı çözümler bulmuşlardır. Bunlar arûz vezninde kullanılan Vasl, İmâle, Med ve Zihaf'tır.

1. Vasl (ulama): Sözlük anlamı olarak “birleştirme ve ulaştırma” anlamını taşır. Arûz terimi olarak ise; “ulama” iki kelimenin birleştirilmesi, birlikte okunmasıdır. Ünsüz harfler sadece ünlülerin desteğiyle okunabilir. Ünsüz harfle biten bir sözden sonra, ünlü harfle başlayan bir söz gelirse; sondaki ünsüz, ikinci sözün başındaki ünlüyle birleştirilerek birlikte okunur.

2. İmâle (uzatma): Sözlük anlamı olarak, “çekme, uzatma, bir tarafa eğme” anlamı taşır. Arûz terimi olarak, arûz ölçüsüne uyum sağlamak üzere hecenin uzatılmasıdır.

3. Med: Arapça ve Farsça kelimelerde, iki kapalı hece arasında bir açık hece eklemek gerektiği durumlarda, bir uzun heceyi; bir uzun ve bir kısa hece olmak üzere iki hece olarak okumaktır.

4. Zihaf (Kısaltma): Sözlü anlamı olarak “asıldan uzaklaştırma, zorla sürünerek yürüme” anlamındadır. Uzun okunması gereken hecelerin, kısa okunmasına verilen addır. Uzun sesli heceleri içerisinde çokça barındıran Arapça ve Farsça kelimelerin arûz kalıplarıyla uyum sağlayabilmesi amacıyla yapılan hatadır. Zihaf, imâlenin tam tersi olarak sadece yabancı kelimelerde uygulanır (İpekten, 1999: 140-143-153).

5. TÜRK MÛSİKÎSİNDE USÛL-ARÛZ VEZNİ İLİŞKİSİ

“En eski iki büyük Türk şâir ve edîbi olan Ali Şîr Nevaî ile (1441-1501) Bâbur Şâh’ın (1483-1530) Paris Milli Kütüphânesi Türkçe yazmaları arasında bulunan, Çağatay Türkçesiyle yazılmış “Mizân-ül Evzân” ve “Risâle-i Âruz” adlı eserlerini incelemiş olanlar, tuyug ve öteng gibi beste şekillerini belirli arûz kalıplarını kullanarak bestelediğinden söz edildiğini belirler. Ama bu kadar uzağa gitmeksizin, son 2,5 asır içinde klâsik Türk mûsikîsi formları içinde bestelenmiş söz eserlerine şöyle bir göz gezdirmek dahi, bestelenmiş şiirlerin vezni ile bunların bestelenmesinde kullanılmış mûsikî usûlleri arasında dikkat çekici bir ilişkinin varlığı tâ Abdulkâdir Merâgî (1360-1435) zamanından beri bilinmiştir” (Tanrıkorur, 1998: 78).

Niçin Arûz?

Bu soruya birbiriyle ilişkili iki cevap verilebilir.

Birincisi, matematiksel zorunluluktur. Bu hususu, şu şekilde izâh etmek mümkündür.

“Şarkı formunun ilginç usûllerinden birisi de 7 zamanlı bir usûl olan “Devr-i Hindî, usûlüdür. Bu usûl genellikle arûz vezninin ‘Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün’ kalıbıyla kullanılmıştır. Bu kalıpla yazılan bir mısırda 15 hece vardır. “Devr-i Hindî” usûlün de bir müzik cümlesi 4 ölçü devam eder. Dört ölçü ise toplam 28 birim zamana, yani 28 tane 4’lük notaya eşittir. Bir tarafta 15 heceli bir mısırâ, diğer tarafta 28 zamanlı bir müzik cümlesi. İşte burada arûzun açık hece, kapalı hece özelliğine göre besteciler, açık heceleri kısa, kapalı heceleri uzun tutmuşlar, yani 15 heceyi 28 zamana taksim etmişler ve prozodik açıdan da kusursuz şarkılar yapmışlardır” (Akbulut, 1990: 19).

İkincisi ise: estetik endişedir.

Yani, güzel ve güzellik endişesidir. Arûz ahenkli söz söyleme sanatıdır. Müzik ise nağmenin ahengidir. İşte, Türk mûsikîsi bestekârları bu iki farklı güzel ahengi birleştirmişler; güzeller güzeli diyebileceğimiz nitelikte eserler bestelemişlerdir.

Nişâbur Ağır Semâî

Ben değil meftûn-i hüsnün mübtelâ âlem sana

Bu güfte, Tanburî Ali Efendi'nin dışında;

Acemaşıran-Ağıraksak-Hüseyin Hüsnü Sonat

Küçek-Hafif-Hacı Fâik Bey

Muhayyer-Aksak Semâî-Hasan Refik Bey

Sabâ-Aksak Semâî-Bolâhenk Nûri Bey gibi isimler tarafından da bestelenmiřtir.

Muhayyer-Sünbüle Ağır Semâî

Beni candan usandırdı, cefâdan yâr usanmaz mı?

Bu güfte, Tanburî Ali Efendi'nin dışında;

Kürdilihicâzkâr-Aksak-Refik Fersan

Nihavent-Semâî-İsmail Demirkıran

Sûzinâk-Türk Aksağı-Hacı Ârif Bey

Uşşak-Aksak Semâî-Akın Özkan gibi isimler tarafından da

bestelenmiřtir.

Bu Ağır Semâî t.m.g.a'de Hacı Fâik Bey'in olarak gösterilmektedir.

**6. TANBURÎ ALİ EFENDİ'YE AİT İNCELELEN ESERLERİN
NOTALARI, USÛL-ARÛZ VEZNİ İLİŞKİSİNİ GÖSTEREN ŞABLONLAR,
GÜFTELERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ VE AÇIKLAMALARI**

6.1. Evc Nakış Ağır Semâî Notası

Evc Nakış Ağır Semâî

BEN AĞLAR İDİM HER GECE OL YÂRİM UYURDU

Aksak Semâî

Tanburi Ali Efendi

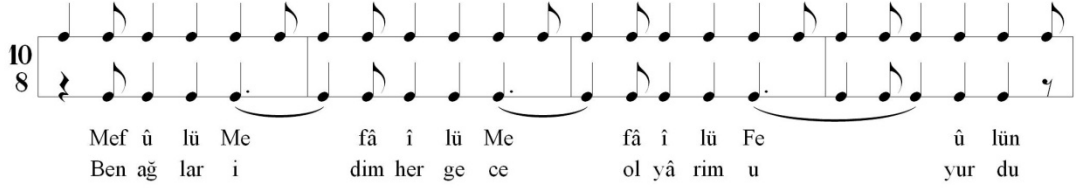
AH BEN AĞ- LAR İ- DİM HER GE- CE
OL YA- RİM U- YUR- DU
AH AH KET- MEY- LE- Dİ- ĞİM NÂ- LE- LE- RİM
Â- ŞIK- LI- ĞI- MI AN- LA- DI- DA
HAL- KA DU- YUR- DU
HAN- DE BU- YUR- DU
AH TİR- YE LE LE LEL- LE LE LEL- Lİ
YE LEL- LEL LE LE LEL LE LE LEL LE LE LE
LE LE LE LEL Lİ TE RE LEL LE LE
LEL LE LE LEL LE LEL LE LE LEL Lİ
YA- Nİ- MA GEL- MEZ- SİN
HA- Lİ- Mİ SOR- MAZ- SİN

HOŞ ŞİM- DI BI VE- FA HOŞ ŞİM- DI PÜR CE-
 FA HEY HEY
 HEY
 AH KET- MEY- LE- Dİ- ĞİM NA- LE- LE- RİM
 AH AH- ŞİK- LI- ĞI- MI AN- LA- DI- DA
 HAL- KA DU- YUR- DU
 HAN- DE BU- YUR- DU
 AH BİR NİM Nİ- GE- Hİ NÂZ İ- LE
 GAM ZET- Tİ GÖ- RÜN CE

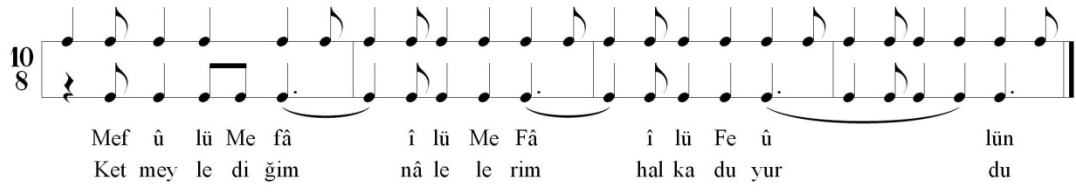
BEN AĞLAR İDİM HER GECE OL YÂRİM UYURDU
 KETMEYLEDİĞİM NÂLELERİM HALKA DUYURDU
 BİR NİM NİGEHİ NÂZ İLE GAMZETTİ GÖRRÜNCE
 AŞIKLIĞIMI ANLADI DA HANDE BUYURDU

6.1.1 Evc nakış ağır semâî'de güfthenin aksak semâî usûlüne göre dağılımı

Tanbûri Ali Efendi'nin "Evc nakış ağır semâî" nde güfthenin iki satırı aksak semâî usûlüne göre aşağıda görüldüğü şekilde dağılmıştır.

Mef û lü Me fâ î lü Me fâ î lü Fe û lün
Ben ağ lar i dim her ge ce ol yâ rim u yur du

Mef û lü Me fâ î lü Me Fâ î lü Fe û lün
Ket mey le di ğim nâ le le rim hal ka du yur du

Bu eser "Mef'û lü / Me fâ'î lü / Me fâ'î lü / Fe 'û lün" veznedir.

6.1.2. Evc nakış ağır semâ’ de güfthenin şekil özellikleri ve açıklaması

Ben ağlar / idim her ge / ce ol yârim / uyurdu.

— — . / . — — . / . — — . / . — —

Ketmeyle / diğim nâle / lerim halka / duyurdu.

— — . / . — — . / . — — . / . — —

Bir nîm ni / gehi nâz i / le gamzetti / görünce

— — . / . — — . / . — — . / . — —

Âşıklı / ğımı anla / dı da hande / buyurdu

— — . / . — — . / . — — . / . — —

Takti : 3 / 4 / 4 / 3 14

Vezin: Mef’ûlü / Mefâ’îlü / Mefâ’îlü / Fe’ûlün

Ârızalar:

Ben ağla / r idimyâri / m uyurdu

(*Vasıl*) (Vasıl)

Bir nîm ni / gehi

(*imâle*)

Âşıklı / ğımı anla / dı da

(*imâle*) (*imâle*)

Kafiye-Redif: “ur” kafiye

“du” redif

- Ketmeylemek (a.i.) : Bir sözü, bir haberi, bir sırrı saklama, gizli tutma.
- Nâle (f.i.) : İnleme, inilti.
- Nîm (f.s.) : Yarı, yarım.
- Nigeh (f.i.) : Bakış, bakma.
- Nâz (f.i.) : Kendini beğendirmek için yapılan cilve, işve.
- Gamzetmek (a.i.) : Kaşla, gözle işaret, göz kırpma.
- Hande (f.i.) : Gülme, gülüş.

Açıklama:

Ben her gece ağlardım, sevgilim ise uyurdu. Sır gibi sakladığım iniltilerimi (aşk acısından) herkese duyurdu. Sonra beni görünce, yarım yan bakışla (gamze) beni süzdü. Ona aşık olduğumu anladı da gülüp, geçti.

6.2. Hicazkâr Ağır Semâî Notası

Hicazkâr Ağır Semâî

NAKŞ-I LÂ'Lİ GİTMEZ OL ŞUHÛN DERÛNU SÎNEDEN

Aksak Semâî

Tanburi Ali Efendi

NAK-ŞI LÂ-Lİ GİT-MEZ OL ŞÛ-
HUN DE-RÛ- Nİ SÎ- NE- DEN YÂR
A- MAN SÎ- NE- DEN
AH YE LEL LEL LE LE LEL Lİ TE RE LEL LE LE LE LE LEL Lİ
YÂ LÂ YE LE LEL LELE LEL LE LE LEL LE LE LEL LEL Lİ
İŞ- VE-BÂ- ZI MEN DİL NÛ- VÂ- ZI MEN AH
ÇÂ- RE- SÂ- ZI MEN GEL A MAN (son)
NAK- Dİ CÂ- Nİ EV- VE- LÂ SARF
ET KU-MA- ŞI VAS- LI İ- ÇÜN YÂR
A- MAN VAS- LI İ- ÇÜN

NAKŞ-I LÂ'Lİ GİTMEZ OL ŞUHÛN DERÛNU SÎNEDEN
HİÇ ÇIKAR MI GEVHERİN ZİKİYMETİ GENCİNEDEN
NAKT-I CÂNİ EVVELÂ SÂRFET KUMÂŞ-I VASLIÇÛN
HİFZİDER ELBETTE BÂYİ AKÇEYİ PİŞİNEDEN

6.2.1. Hicazkâr ağır semâî'de, güfthenin aksak semâî usûlüne göre dağılımı

Tanbûri Ali Efendi'nin "Hicazkâr ağır semâî" nde güfthenin ilk satırı aksak semâî usûlüne göre aşağıda görüldüğü şekilde dağılmıştır.

10
8

Fâ i lâ tün Fâ i lâ tün
Nak şî lâ li git mez ol şû

10
8

Fâ i lâ tün Fâ i lün
hün de rû ni sî ne den

Bu eser "Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ i lün" veznedir.

6.2.2. Hicazkâr ağır semâî’de güfthenin şekil özellikleri ve açıklaması

Nakş-i lâ’li / gitmez ol şû / hûn derûn-i / sîneden

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Hiç çıkar mı / gevherin zî / kıymeti gen / cîneden

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Nakt-i cânı / evvelâ sar / fet kumâş-ı / vasliçün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Hıfzider el / bette bâyi / akçe-yi pî / şîneden

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Takti: 4 / 4 / 4 / 3 15

Vezin: Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

Ârızalar:

.....lâ’li / gitmez ol.....derûn-i / sîneden

(imâle) (vâsıl) (imâle)

.....çık ar mı / gevherin.....zî / kıymeti.....

(imâle) (imâle)

.....kumaş-ı / vasliçün

(imâle)

.....bâyi / akçe-yi.....

(imâle) (imâle)

Kafiye-Redif : “îne” kafiye

“den” redif

Nakş	(a.i.)	: Resim.
Lâ'l	(a.i.)	: Dudak.
Şûh	(f.s.)	: Hareketlerinde serbest, neşeli, şen, oynak kadın.
Derûn	(f.i.)	: İç, içeri, gönül, kalb, yürek.
Sîne	(f.i.)	: Göğüs, yürek.
Gevher	(f.i.)	: Elmas, cevher, inci, değerli taş.
Zîkıymet	(a.b.s.)	: Kıymetli, değerli.
Gencîne	(f.i.)	: Hazîne, define.
Kumâş	(a.i.c.)	: İpek, yün, keten vesairelerden yapılan dokuma.
Vasl	(a.i.)	: Ulaştırma, birleştirme, kavuşma.
Hıfzi	(a.i.)	: Satan, satıcı.
Pîşîne	(f.s.)	: Peşin, önden verilen.

Açıklama:

Gönlümün derinliklerinden o şûh sevgilinin resim gibi dudakları gitmez. Kıymetli elmas, hazineden ayrılmaz. Sen kavuşma kumâşına ulaşmak için, ilk önce can vermeyi kabul et. Çünkü satıcı (sevgili) parayı peşin veren için kumaşını saklar. Bütün bedeninde, rûhunla mücadele edersen sevgiliye ulaşırsın.

t.m.g.a.: s: 314

t.m.g.h.: s: -

t.m.g. : s: -

g.a.d.t.: s: -

d.d.g.ş.: s: -

6.3. Muhayyer-Sünbüle Ağır Semâî Notası

Muhayyer-Sünbüle Ağır Semâî

BENİ CANDAN USANDIRDI CEFÂDAN YÂR USANMAZ MI

Aksak Semâî

Tanburi Ali Efendi

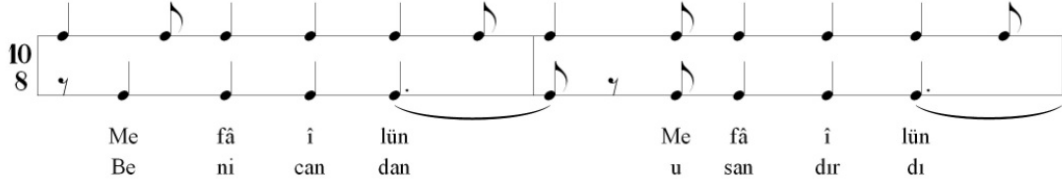
AH BE- Nİ CAN- DAN U- SAN- DIR- DI
CE- FÂ- DAN YÂR U- SAN- MAZ- MI
NE- DIR BU ÇEK- Dİ- ĞİM MİH- NE-
TE- HAM- MÛL KAL- MA- DI DİL- DE
KE- REM EY- LE- E- FEN- DİM- SİN
AH KA- MU Bİ- MÂ- RI- NA CÂ- NÂN
DE- VÂ Yİ DED- E- DER İH- SÂN

BENİ CANDAN USANDIRDI, CEFÂDAN YÂR USANMAZ MI
FELEKLER YANDI ÂHİMDAN, MURÂDİM ŞEM-İ YANMAZ MI
KAMU BİMÂRINA CÂNÂN, DEVÂYI DEDER İHSÂN
NİÇİN KILMAZ BAÑA DERMÂN, BENİ BİMÂRSANMAZ MI

NOT: BU ESERİN GÜFTESİ FUZÛLÛYE AİTTİR. GÜFTE FUZÛLÛNİN DİVÂNINDA YUKARIDAKİ ŞEKLİYLE YAZILMIŞTIR

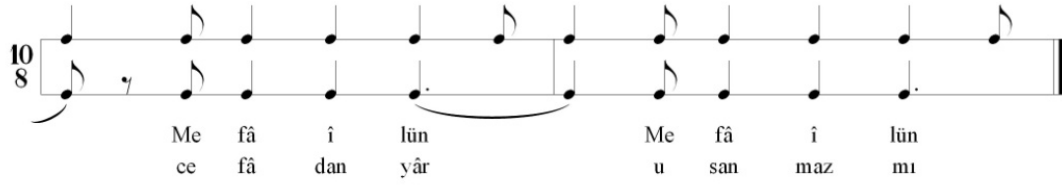
6.3.1. Muhayyer-sünbüle ağır semâî'de, güfthenin aksak semâî usûlüne göre dağılımı

Tanbûri Ali Efendi'nin "Muhayyer-sünbüle ağır semâî" nde güfthenin ilk satırı aksak semâî usûlüne göre aşağıda görüldüğü şekilde dağılmıştır.

10
8

Me fâ î lün dan Me fâ î lün u san dır dı

10
8

Me fâ î lün ce fâ dan yâr Me fâ î lün u san maz mı

Bu eser "Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün" veznindedir.

6.3.2. Muhayyer-sünbüle ağır semâî'de güftenin şekil özellikleri ve açıklaması

Beni candan / usandırdı / cefâdan yâr / usanmaz mı

• _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _

Felekler yan / dı âhımdan / murâdım şem/'i yanmaz mı

• _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _

Kamu bîmâ / rına cânân / devâyı derd / eder ihsân

• _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _

Niçin kılmaz / bana dermân / beni bîmâr / sanmaz mı

• _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _

Takti: 4 / 4 / 4 / 4 / 16

Vezin: Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

Ârızalar:

Beni candan / usandırdı /

(*imâle*) (*imâle*)

Kamu bîmâ / rına...../devâyı derd/

(*imâle*) (*imâle*) (*imâle*)

.....bana dermân.....beni bîmâr.....

(*imâle*) (*imâle*) (*med*)

Kafiye-Redif: “an” kafiye

“maz mı” redif

Cefâ	(a.i.)	: Eziyet, incitme.
Felek	(a.i.c.)	: Gökyüzü, semâ.
Murâd	(a.i.)	: Arzu, istek, dilek.
Şem'î	(a.s.)	: Şem'a. Işığa mensub, ışıkla mumla ilgil. Mum yapan, satan kişi.
Bîmâr	(f.s.c.)	: Hasta, sayrı.
Cânan	(a.i.c.)	: Sevgili.
Devâ	(a.i.c.)	: İlâç, çare.
Dermân	(f.i.)	: İlâç, çare, kuvvet, takât, güç.

Açıklama:

Sevgilinin ettiği eziyet beni cânımdan usandırdı. Sevgili bana cefâ etmekten artık usanmaz mı? Öyle çok âh ettim ki, yanan gönlümün âteşinden felekler yandı. Yârim, âşıkların derdine dermân bulursun (sevgili, âşıkların derdine onlara cefâ çektirmekle dermân verir.) cefâ çektirirsin de, benim aşkıma niye dermân olmazsın (şair, sevgiliden cefâ istiyor), yoksa beni aşık sanmaz mısın?

Bu eserin güftesi Fuzûlî'ye aittir. Eserin doğru güftesi Fuzûlî Dîvânı'nda bu şekilde yazılmıştır.

t.m.g.a. : s: 733- 1118

t.m.g.h. : s: -

t.m.g. : s: -

g.a.d.t. : s: 33

Fuzûlî Dîvânı : s: 141

6.4. Muhayyer-Zengüle Ağır Semâî Notası

Muhayyer Zengüle Ağır Semâî

DÂĞIM Kİ SÜZ-İ SÎNE DEN EFGAN OLUR ÇIKAR

Aksak Semâî

Tanburi Ali Efendi

DÂĞIM Kİ SÜZ-İ SÎNE DEN EFGAN OLUR ÇIKAR

GÂN O- LUR ÇI- KAR

CÂ- NIM CÂ- NIM YA LA YE LEL MÎ RİM

MÎ RİM TE RE LEL LEL LE LE LEL LE LEL LE LE LEL LEL LEL LEL LEL LE LE LEL

LEL Lİ YAR A MAN A MAN BE Lİ

ŞA- HI-MEN EY EY

KA- ŞI YAY HA- YÂ- Lİ MÜ-JEN GİR-SE Sİ-

NE- YE CA- NIM

CA- NIM YA LA YE LEL MÎ RİM MÎ RİM TE RE LEL LEL LE LE

LEL LE LEL LE LE LEL LE LEL LEL LE LE LEL LEL Lİ YAR

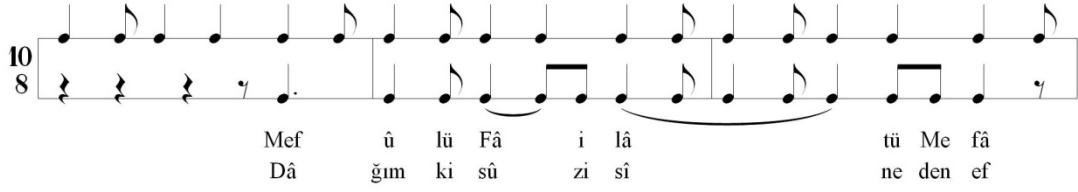
A- MAN A- MAN BE- Lİ

ŞA- HI- MAN

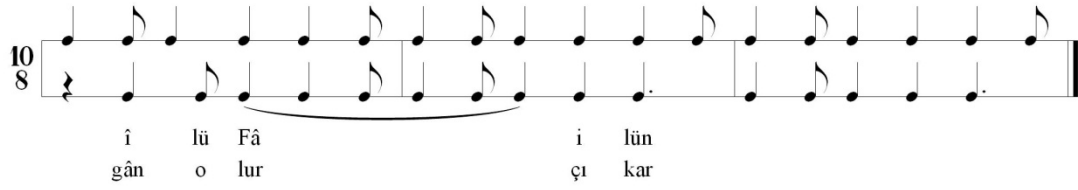
DÂĞIM Kİ SÜZ-İ SİNEDEN EFGÂN OLUR ÇIKAR
ELBETTE BİR GECE SENİ SÜZÂN EDER YAKAR
EY KAŞI YAY HAYÂL-İ MÜJEN GİRSE SİNEYE
ÇIKMAZ KALIR, ÇIKAR İSE EFGÂN OLUR ÇIKAR

6.4.1. Muhayyer-zengüle ağır semâî’de, güfthenin aksak semâî usûlüne göre dağılımı

Tanbûri Ali Efendi'nin "Muhayyer-zengüle ağır semâî" nde güfthenin ilk satırı aksak semâî usûlüne göre aşağıda görüldüğü şekilde dağılmıştır.

Mef û lü Fâ i lâ tü Me fâ
Dâ ğım ki sù zi sí ne den ef

î lü Fâ i lün
gân o lur çı kar

Bu eser "Mef'û lü / Fâ 'i lâ tü / Me fâ' i lü / Fâ i lün" veznedir.

6.4.2. Muhayyer-zengüle ağır semâ’de güfthenin şekil özellikleri ve açıklaması

Dâğım ki / sûz-i sîne / den efgân o / lur çıkar

— — . / — . — . / . — — . / — . —

Elbette / bir gece se / ni sûzân e / der yakar

— — . / — . — . / . — — . / — . —

Ey kaşı / yay hayâl-i / müjen girse / sîneye

— — . / — . — . / . — — . / — . —

Çıkmaz ka / lır çıkar i / se efgân o / lur çıkar

— — . / — . — . / . — — . / — . —

Takti: 3 / 4 / 4 / 3 14

Vezin: Mef’ûlü / Fâ’ilâtü / Mefâ’îlü / Fâ’ilün

Ârızalar:

.....sîne / den efgân o / lur.....

(^Uvasıl) (^Uvasıl)

.....gece se / ni sûzân eder.....

(^Uimâle) (^Uvasıl)

.....kaşı / yay.....

(^Uimâle)

Kafiye-Redif: “k” kafiye

“on” kafiye

“olur çıkar” redif

Sûz (f.s.) :Yakan, yakıcı mânâlarına gelerek, birleşik kelimeler oluşturur.

Sîne (f.i.) : Göğüs, yürek.

Efgân (f.i.) : İstirap ile haykırma, bağırıp, çağırma, inleme.

Sûzân (f.s.) : Yakan, yakıcı, yanan, yanıcı.

Hayâl (a.i.c.) : İnsanın kafasında tasarladığı, canlandığı şey.

Müje (f.i.c.) : Kirpik.

Açıklama:

Öyle yakıcı bir keder ve ıstırapla doluyum ki yanan yüreğimden yakıcı feryâtlar çıkar. Bu feryâtlar elbette bir (gün), gece seni de bulup yakacaktır. Ey yay kaşlı sevgili, senin kirpiklerinin hayâli, kalbime (ok gibi) girdiğinde; inan ki, o hayâl yüreğimden çıkmaz, çıksa çıksa ancak feryât figân olur da öyle çıkar.

t.m.g.a. : s: 202- I.c

t.m.g.h. : s: -

t.m.g. : s: -

g.a.d.t : s: -

d.d.g.ş. : s: 162.

6.5. Nişâbur Ağır Semâî Notası

Nişâbur Ağır Semâî

BEN DEĞİL MEFTÛN-I HÛSNÜN MÛBTELÂ ÂLEM SANA

Ağır Aksak Semâî

Tanburi Ali Efendi

BEN BİR DE-ĞİL MEF-TÛN-I HÛSNÜN MÛBTELÂ ÂLEM SANA
YOK-SA EY RÛ-HI RE-VÂ-NİM NİM
MÛB-TE-LÂ Â-LEM SA-NA
E-DE-MEZ DE- MEM SA-NA
Bİ-VE-FÂ DE- MEM SA-NA
SA-NA
LEM DEM SA-NA
MEM MEM SA-NA
PEK GÛ-ZEL-SİN Bİ-BE-DEL-SİN
NEY-LE-YİM UŞ-ŞA-KI-Nİ PEK Ü-ZER-SİN
CA-NİM AH YE LE LEL LE-LE LEL LEL Lİ
TE RE Lİ YE LE LEL LEL Lİ YAR YAR
DOST DOST A MAN
E-FEN DİM MÛK-TE-ZÂ-Yİ
TA-Lİ-İM- DİR DÛR İ-DEN SEN-

6.5.1. Nişâbur ağır semâî’de, güfthenin ağır aksak semâî usûlüne göre dağılımı

Tanbûri Ali Efendi'nin "Nişâbur ağır semâî" nde güfthenin ilk satırı ağır aksak semâî usûlüne göre aşağıda görüldüğü şekilde dağılmıştır.

Fâ i lâ tün Fâ i lâ tün
Ben de ğil mef tû nu hüs nün

Fâ i lâ tün Fâ i lün
müb te lâ â lem sa na

Bu eser "Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ i lün" vezindedir.

6.5.2. Nişabur ağır semâ’de güfthenin şekil özellikleri ve açıklaması

Ben değil mef / tûn-i hüsnün / mübtelâ â / lem sana

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Bir perî-rû / sun tehammül / edemez â / dem sana

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Müktezâ-yi / tâliimdir / dûr iden sen / den beni

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Yoksa ey rû / hi revânım / bî-vefâ de / mem sana

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Takti: 4 / 4 / 4 / 3 15

Vezin: Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

Ârızalar:

...../ edemez âdem

(*imâle*)

Müktezâ-yi / tâliimdir / dûr iden

(*imâle*)

(*vasıl*)

.....rû/h-i revânım.....de / mem sana

(*imâle*)

(*imâle*)

Kafiye-Redif: “em” kafiye

“sana” redif

Rûh-i revân	(..)	: Canlı ruh.
Meftûn	(a.s.)	: Gönül vermiş, tutkun, vurgun.
Hüsn	(a.s.)	: Güzel, iyi, güzellik, iyilik.
Mübtelâ	(a.s.)	: Düşkün, tutkun, tutulmuş.
Âlem	(a.i.c.)	: Dünya, cihân.
Perî-rû	(f.b.s.)	: Peri yüzlü, çok güzel.
Tehammül	(a.i.)	: Yüklenme, bir yükü üstüne alma, dayanma, botlanma.
Müktezâyî	(...)	: Gerekli, gerekli olan.
Tâli	(a.i.)	: Talih, kısmet, kader, baht.
Dûr	(f.s.)	: Uzak.

Açıklama:

Sadece ben değil, bütün dünya sana tutkundur. Ey peri yüzlü, sen çok güzelsin. (peri, melek gibisin). Bu yüzden insanoğlu sana tahammül edemez. (dayanamaz, kıskanır). Ey rûh-i revânım sana vefâsız dememin sebebi, beni senden uzaklaştıran, ezelden beri kötü olan talihimdir. (kader)

t.m.g.a.	: s: -
t.m.g.h.	: s: -
t.m.g.	: s: -
g.a.d.t.	: s: 933 II.c.
d.d.g.ş.	: s: 33

6.6. Sipihr Ağır Semâî Notası

Sipihr Ağır Semâî

AÇIL EY GONCA LEB NÛR EYLESİN BEZM-İ TEKELLÜMLER

Aksak Semâî

Tanburi Ali Efendi

AH A- ÇIL EY GON- CA LEB NÛR EY-
LE- SİN BEZ- Mİ TE -KEL- LÛM- LER
AH CA— NİM YEL— LE— LEL— LE LEL— LEL— Lİ
Mİ— RİM TE— RE LEL— LE LEL— LEL— Lİ
A SEV- Dİ- ĞİM NE- DİR BU E- DÂ
GEL EY- LE VE-FÂ BE- NİM CÂ- NİM
BE- NİM SUL- TA- NİM GEL A
MAN GEL CÂ NİM (SON) AH İ- ZÂ- RİN GÛL
ET- SİN TÂ- BI SAH- BÂ- YI
NE- ŞÂD OL- SUN

AÇIL EY GONCA LEB NÛR EYLESİN BEZM-İ TEKELLÜMLER
SAFÂDAN HANDE DERYÂSINDA MEVC VURSUN TEBESSÜMLER
İZÂRİN GÛLGÛL ETSİN TÂB-İ SAHB-ÂY-İ NEŞÂD OLSUN
BU ATEŞ GÛFTE-İ RENGİN BESTELER HÛNİN TERENNÜMLER

6.6.1 Sipihr ağır semâî’de, güfthenin aksak semâî usûlüne göre dağılımı

Tanbûri Ali Efendi'nin "Sipihr ağır semâî" nde güfthenin ilk satırı aksak semâî usûlüne göre aşağıda görüldüğü şekilde dağılmıştır.

Me fâ î lün
A çıl ey gon

Me fâ î lün
le sin bez mi

Bu eser "Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün / Me fâ 'î lün" veznedir.

6.6.2. Sipihr ağır semâî’de güfthenin şekil özellikleri ve açıklaması

Açıl ey gon / ca leb nûr ey / lesin bezm-i / tekellümler

• _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _

Safâdan han / de deryâsın / da mevc vursun / tebessümler

• _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _

Îzârın gül / gül etsin tâ / b-1 sahbâyı / neşâd olsun

• _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _

Bu âteş güf / te rengin bes / teler hûnin / terennümler

• _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _

Takti: 4 / 4 / 4 / 4 16

Vezin: Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

Ârızalar:

.....bezm-i / tekellümler

(*imâle*)

.....gül / gül etsin tâ / b-1 sahbâyı / neşâd olsun

(*vasıl*)

(*imâle*) (*vasıl*)

Kafiye-Redif : “üm” kafiye

“ler” redif

Gonca	(f.i.)	: Konca, tomurcuk, açılmamış çiçek.
Leb	(f.i.)	: Dudak.
Nûr	(a.i.)	: Aydınlık, parıltı, parlaklık.
Bezm	(f.i.)	: İçkili, eğlenceli, meclis.
Tekellüm	(a.i.)	: Söyleme, konuşma.
Safâ	(...)	: Gönül şenliği, neş'e, zevk, eğlence.
Hande	(f.i.)	: Gülme, gülüş.
Mevc	(...)	: Dalga.
Îzâr	(a.i.)	: Yanak.
Gül	(f.i.)	: Çiçek.
Tâb	(a.i.)	: Birinin arkası sıra giden, ona uyan, boyun eğen.
Sahbâ	(a.i.)	: Şarap.
Şâd	(f.s.)	: Sevinçli.

Açıklama:

Ey gonca dudaklı güzel; açıl, gül, konuş da konuşmaların meclisi nurlandırсын, gülümsemeler; zevk ve safâ ile gülüş denizinde dalgalansın. Neşe, sevinç şarabının parlaklığı, yanağını gül gül etsin de bu ateş; güfteler, besteler, kanlı terennümler hâline gelsin.

t.m.g.a.	: s: -
t.m.g.h.	: s: -
t.m.g.	: s: -
g.a.d.t.s	: s: -
d.d.g.ş.	: s: 126

6.7. Sipihr Nakış Ağır Semâî Notası

Sipihr Nakış Ağır Semâî

Ağır Aksak Semâî Tanburi Ali Efendi

MÜR- Gİ EV- Cİ
UZ- LE- TIM KEV-
NÜ ME KÂN AĞ-
LAR BA- NA
HÂ- NE BER- DÜ-
Şİ Cİ- HÂ NİM
Â Şİ YAN AĞ-
LAR BA- NA
SUN BÂ- DE- İ SÂ- Kİ BA- NA SÂ-
Kİ LER KE- DE- RİM VAR

SUN BĂ_ DE_ İ SĂ- Kİ BA- NA SĂ-
 Kİ KE- DE- RİM VAR AH
 TED- Bİ- Rİ KE- BĂB EY- LE- ME PÜR-
 YÁN Cİ ĞE RİM VAR
 VAR (SAZ) DİL GER- Mİ GA- MİM
 BER- Kİ KE- DER- DEN ŞE- RE- RİM
 VAR DİL GER- Mİ GA- MİM
 BER- Kİ KE- DER- DEN ŞE- RE- RİM
 VAR PER- VĂ- NE- YİM Â-
 TEŞ- DE U- ÇAR İ- Kİ PE- RİM
 VAR -2-

PER- VÂ- NE- YİM Â TEŞ- DE U- ÇAN
 İ- Kİ PE- RİM VAR AH
 GÖZ GÖZ ET- Dİ
 Sİ- NE- Mİ Tİ-
 Rİ MÜ- JEN İN-
 SÂF KİL

MÛRG-İ EVC-İ UZLETİM KEVN-Û MEKÂN AĞLAR BANA
 HÂNE BERDÛŞ-İ CİHÂNİM AŞİYÂN AĞLAR BANA
 GÖZGÖZ ETTİ SİNEMİ TİR-İ MÛJEN İNSAF KİL
 DİLDE ZÂLİM ÇEKTİĞİM DİRD-İ NİHAN AĞLAR BANA

TERENNÛM

SUN BÂDE-İ SÂKİ BANA KEDERİM VAR
 TEDBİRİ KEBÂB EYLEME PÛRYÂN CİĞERİM VAR
 DİL GERM-Û GAMİM BERK-İ KEDERDEN ŞERERİM VAR
 PERVÂNEYİM ÂTEŞTE UÇAR İKİ PERİM VAR

6.7.1 Sipihr nakış ağır semâî’de, güfthenin ağır aksak semâî usûlüne göre

dağılımı

Tanbûri Ali Efendi’nin "Sipihr nakış ağır semâî" nde güfthenin ilk satırı ağır aksak semâî usûlüne göre aşağıda görüldüğü şekilde dağılmıştır.

10
4

Fâ i lâ tün Fâ i lâ tün
Mür gi ev ci uz le tim kev

10
4

Fâ i lâ tün Fâ i lün
nü me kân ağ lar ba na

Bu eser "Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ 'i lâ tün / Fâ i lün" vezindedir.

6.7.2. Sipihr nakış ağır semâî’de güftenin şekil özellikleri ve açıklaması

Mürg-i evc-i / uzletim kev / nü mekân ağ / lar bana
_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Hâne berdû / ş-i cihânım / âşiyân ağ / lar bana
_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Göz göz etti / sînemi tî / r-i müjen in / sâf kıl
_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Dil de zâlim / çektğim der / d-i nihân ağ / lar bana
_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Takti: 4 / 4 / 4 / 3

15

Vezim: Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

Ârızalar:

.....evc-i / uzletim kev / nü mekân....
(*imâle*) (*imâle*)

.....berdû / ş-i cihânım /
(*imâle*)

..... göz etti / sînemi tî / r-i müjen in / sâf kıl
(*vasıl*) (*imâle*) (*imâle*) (*imâle*) (*mêd*)

..... der / d-i nihân.....
(*imâle*)

Kafiye-Redif: “an” kafiye

“ağlar bana” redif

Mürg	(f.i.c.)	: Kuş.
Evc	(a.i.c.)	: Yüce, yüksek bir şeyin en yüksek noktası, doruk.
Uzlet	(a.i.)	: Bir yana çekilip, kendi kendine tenhâda yaşama.
Kevnû mekân	(a.i.c.)	: Varlık, kâinât.
Hâne	(f.i.)	: Ev.
Berdûş-i	(f.b.zf.)	: Omuz üzerinde, omuzda.
Hâne-i berdûş (...)		: Evi omzunda, serseri.
Âşiyân	(f.i.)	: Mesken, ev, kuş yuvası.
Tîr-i müje	(f.i.c.)	: Ok, kirpik.
Derd-i nihân	(f.i.)	: Gizli üzüntü.

Açıklama:

Ey sevgili, ben yüksekte, kendiyile baş başa bir kuşum (kendi kendimeyim). Bu yüzden bütün dünya benim için ağlar. Senin aşkından (serseriyim), dünyadaki diğer (serseriler, âşıklar)'da (âşiyân)'da benim için ağlar. Ok gibi kirpiklerin kalbimi delik deşik etti. Ey zâlim, biraz olsun insafa gel, gönlümde gizli gizli çektiğim dertler bile bana ağlar.

t.m.g.a. : s: -

t.m.g.h. : s: -

t.m.g. : s: -

d.d.g.ş. : s: -

6.8. Sûzidil Nakış Ağır Semâî Notası

Sûz-i Dil Nakış Ağır Semâî

KANİ YÂD-I LEBİNLE HÛN-DİL NÜŞ ETTİĞİM DEMLER

Aksak Semâî

Güfte : Nevres Bey
Beste: Tanburi Ali Efendi

AH KA-Nİ YÂ- DI LE- BİN- LE HÛ- NI DİL NÜŞ ET- Tİ- ĞİM DEM- LER HE- ZÂ- RAN BÛL- BÛ- LÛ NÂ- LEM- SE- Nİ MEST EY- LE- YİP EY GÛL LE- HÂ- MUŞ ET- Tİ- ĞİM DEM- LER DE- RÂ- GUŞ ET- Tİ- ĞİM DEM- LER AH O DEM- LER HEP HA- YÂL OL- DU A- CEP BİL- MEM NE HÂL OL- DU YÛ- ZÛN GÖR- MEK Bİ- LE HAT- TÂ BA- NA EM- Rİ MU- HÂL OL- DU A- LIP ET- RÂ- Fİ- Mİ HAY- RET Cİ- HAN- DAN EY- LE- DİM NEF- RET

HA- RÂB EN- DER HA- RÂB OL DUM

YE- TER GAY- RI YE- TER HAS- RET (SON)

AH YA- NAR Â- TEŞ- LE- RE Â RÂ-

MI SAB- RIM YÂ- DA GEL- DİK- CE

(AH) KANİ YÂD-I LEBİNLE HÛN-İ DİL NÜŞ ETTİĞİM DEMLER
 HEZARAN BÜLBÜLÜ NÂLEMLE HÂMUŞ ETTİĞİM DEMLER
 (AH) YANAR ÂTEŞLERE ÂRÂM Ü SABRİM YÂDA GELDİKÇE
 SENİ MEST EYLEYİP EY GÜL DERÂĞUŞ ETTİĞİM DEMLER

Terennüm

(AH) O DEMLER HEP HAY ÂL OLDU, ACEP BİLMEM NE HÂL OLDU
 YÜZÜN GÖRMEK BİLE HATTÂ BANA EMR-İ MUHÂL OLDU
 ALIP ETRAFIMI HAYRET, CİHANDAN EYLEDİM NEFRET
 HARÂB ENDER HARÂB OLDUM, YETER GAYRI YETER HASRET

6.8.1. Sûzidil nakış ağır semâî’de, güfthenin aksak semâî usûlüne göre dağılımı

Tanbûri Ali Efendi'nin "Sûzidil nakış ağır semâî" nde güfthenin ilk satırı aksak semâî usûlüne göre aşağıda görüldüğü şekilde dağılmıştır.

10
8

Me fâ î lün _____ Me fâ î lün _____
Ka ni yâ dı _____ le bin le hû _____

10
8

— Me fâ î lün _____ Me fâ î lün _____
— ni dil nûş et _____ ti ğim dem ler _____

Bu eser "Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün / Me fâ î lün" veznedir.

6.8.2. Sûzidil nakış ağır semâf’de güfthenin şekil özellikleri ve açıklaması

Kani yâd-ı / lebinle hû / n-i dil nûş et / tiğim demler

• _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _

He zâran bül / bülü nâlem / le hâmûş et / tiğim demler

• _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _

Yanar âteş / lere ârâ / mu sabrım yâ / da geldikçe

• _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _

Seni mest ey / leyip ey gül / derâgûş et / tiğim demler

• _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _ / • _ _ _

Takti: 4 / 4 / 4 / 4 16

Vezi: Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

Ârızalar:

Kani yâd-ı / lebinle.....nûş et / tiğim....
(*imâle*) (*imâle*) (*imâle*) (*vasıl*)

.....bülbülü nâlemle hâmûş ettiğim.....
(*imâle*) (*vasıl*)

.....âteşlere ârâ / mu.....
(*imâle*)

Seni mest...../ derâgûş et / tiğim.....
(*imâle*) (*vasıl*)

Kafiye-Redif: “ûş” kafiye

“ettiğim demler” redif

Kani	(a.s.)	: Bu güftede hani anlamındadır.
Yâd	(f.i.)	: Hatırlama, anma.
Leb	(f.i.)	: Dudak.
Hûn	(f.i.)	: Kan, öldürme.
Dil	(f.i.)	: Gönül, yürek, kalb.
Nûş	(f.i.)	: Tatlı, bal, içki, iştret.
Dem	(f.i.)	: An, vakit, zaman.
Hezâran	(f.i.c.)	: Bülbüller.
Nâle	(f.i.)	: İnleme, inilti.
Hâmûş	(f.s.c.)	: Susmuş, sessiz.
Ârâm	(f.i.)	: Durma, eğlence, dinlenme.
Derâgûş	(f.b.i.)	: Kucaklama, sarma.

Açıklama:

Hani nerde gönül kaniyla (yaralı gönülle) dudaklarını andığım zamanlar? Hani nerde bülbüllerin, bülbülünü iniltelerimle susturduğum zamanlar? Hani nerde seni sarhoş ettiğim, kucakladığım zamanlar? İşte o zamanlar aklıma geldikçe sabrım kalmaz, âteşlere yanarım.

t.m.g.a.	: s: 1065 . II.c
t.m.g.h.	: s: 1250 II.c.
t.m.g.	: s: 334 – 335 II.c.
g.a.d.t.	: s: -
d.d.g.ş.	: s: 162

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tanburî Ali Efendi ye ait “Ağır Semâî” formunda 8 adet eserin incelenmesi sonunda elde edilen sonuçlar şunlardır:

Tanburî Ali Efendi, klâsik uslûbu benimseyerek, bu anlayışa uygun eserler vermiş, büyük bir bestekârdır. Buna bağlı olarak, birçok formun bir araya getirilmesiyle oluşan, Türk mûsikîsinde “Takım” ismi verilen, çok sayıda eseri Türk mûsikîsi repertuvarına kazandırmıştır. Çalışmamız bu “Takım”ların bir parçası olan “Ağır Semâî”lerden oluşmaktadır.

Tanburî Ali Efendi’nin bestelemiş olduğu “Ağır Semâî” formunda aksak semâî ile ağır aksak semâî usûllerindeki 8 adet eser incelenmiş ve eserlerin güftelerinde 4 farklı arûz kalıbının kullanıldığı görülmüştür.

Bu arûz kalıpları şunlardır;

Bahr-i Hezeç - Mefâ‘ilün/Mefâ‘ilün/Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün

Bahri-i Remel - Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün,

Bahr-i Hezeç - Mef‘ûlü/Mefâ‘îlü/ Mefâ‘îlü/Fe‘ûlün

Bahr-i Muzârî - Mef‘ûlü/Fâ‘ilâtü/Mefâ‘îlü/Fâ‘ilün

Bu arûz kalıplarının eserlere göre dağılımı şu şekildedir:

“Muhayyer-Sünbüle Ağır Semâî, Sipihr Ağır Semâî ile Sûzidil Nakış Ağır Semâî”nin vezni; Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün/ Mefâ‘ilün’dür. Bu eserlerin ilk satırlarının güftesine, usûlün ikinci darbından başlanmıştır. Eserlerin ilk satırlarının güftesi; usûl darplarına melodik yapıya göre dağılmıştır.

“Hicazkâr Ağır Semâî, Nişâbur Ağır Semâî ile Sipihr Nakış Ağır Semâî”nin vezni; Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilâtün/ Fâ‘ilün’dür. Bu eserlerin ilk satırlarının güftesine, usûlün ilk darbından başlanmıştır. Eserlerin ilk satırlarının güftesi; usûl darplarına, melodik yapıya göre dağılmıştır.

“Evc Nakış Ağır Semâî”nin vezni; Mef‘ûlü/ Mefâ‘îlü/Mefâ‘îlü/ Fe‘ûlün’dür. Bu eserin iki satırını güftelerine, usûlün ikinci darbından başlanmıştır. Eserin iki satırının güfteleri; usûl darplarına, melodik yapıya göre dağılmıştır.

“Muhayyer-Zengüle Ağır Semâî” nin vezni; Mef’ûlü/ Fâ’ilâtü/ Mefâ’îlü/ Fâ’ilün’dür. Bu eserin ilk satırının güftesine, usûlün beşinci darbından başlanmıştır. Eserin ilk satırının güftesi; usûl darplarına, melodik yapıya göre dağılmıştır.

“Ağır Semâî” formunda bestelediği eserlerinin güfteleri, 5 farklı güfte antolojisinden tespit edilmiş ve eserlerin doğru güftelerine ulaşılmıştır.

Tanburî Ali Efendi’nin “Ağır Semâî” formunda bestelediği eserlerinde, usûl-arûz vezni ilişkisi yönünden, güftelerin ilk satırlarının, usûl darplarına tam olarak oturduğu görülmüştür.

Araştırmamız sonucunda aşağıdaki hususların önerilmesi uygun görülmüştür:

Türk mûsıkîsi tarihini incelediğimiz zaman, geçmişten günümüze kadar gelebilmiş eserlerin, güftelerinin doğru olabilmesi ve eserlerin notalarının doğru okunabilmesi açısından araştırmalar yapılmalı, eserlerin doğru güfteleri tespit edilerek, eserlere ait notaların yeniden yazılması gerekliliği, eserlerin daha doğru bir şekilde icrâ edilmelerini sağlayacaktır.

Türk mûsıkîsinde, eserlerin güftelerinin büyük bir kısmının arûz vezninde yazılmış olması münasebetiyle, usûl-arûz-vezin ilişkisinin iyi bir şekilde kavranabilmesi; Konservatuvarlarda ve Türk mûsıkîsi eğitimi verilen kurumlarda “Usûl-Arûz Vezin ilişkisi” derslerinin uygulanması ile gerçekleşecektir.

Yüzyıllar önce yaşamış bestekârlarımızın, hayatları, mûsıkî yaşamları ve eserleri konusunda, daha fazla bilgi sahibi olunabilmesi bakımından, bu tür bilimsel çalışmaların artırılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ak, A. Şahin (2004). *Türk Musikîsi Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Akbulut, Yusuf (1990). *Klâsik Türk Müziği Şarkı Formu'nda Usûl-Arûz Vezin İlişkisi*. Sanatla Yeterlilik Çalışması. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Aksüt, Sadun (1983 a). *Türk Musikisi Güfteler, c.I.- II*. İstanbul: Kervan Yayınları.

Aksüt, Sadun (1993 b). *Türk Musikisi Güfteler Hazînesi. c.I-II*. İstanbul: İnkilâp Kitabevi.

Algan, Gökhan (2009). *Yesari Asım Arsoy'un Güftesi Arûz Vezninde Yazılmış Şarkılarda Usûl-Arûz Vezni İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Bildik, Ömer (2010). *Râkım Elkutlu'nun Eserlerinde Usûl-Arûz Vezni İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocapete Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Çelik, H. Esra (2007). *Güftesi Divân Şairlerinde Leyla Hanım'a ait Bestelerin Usul-Aruz Vezni İlişkisi Yönünden İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Çevikoğlu, Timuçin (2010). *Mevlevîhânelerin Faaliyette Olduğu Dönemde Bestelenmiş Mevlevî Âyînlerinin Usûl-Arûz Vezni İlişkisi Yönünden İncelenmesi*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Çıpan, Mustafa (2001). *Güfte İncelemesi Notalar, Güfteler, Şekil Özellikleri, Açıklamalar, Edebiyat ve Mûsikî Bilgileri*. Konya: S.Ü. Yaşatma ve Geliştirme Vakfı.

Devellioğlu, Ferit (2006). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Dilçin, Cem (1983). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ekmen, Güldeniz (1989). *Tanburî Ali Efendi Hayatı ve Eserleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gölpınarlı, Abdülbâki. *Fuzûlî Divânı*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Hatipoğlu, Ahmet (1996). *Türk Mûsikisinde Formlar*. Konya: Eğitim Kitabevi

İnal, İbnülemin M. Kemal (1958). *Hoş Sadâ Son Asır Türk Musikişinasları*. İstanbul: Maarif Basımevi.

İpekten, Haluk (1999). *Eski Türk Edebiyatı- Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kaçar, Gülçin, Yahya (2009). *Türk Mûsikîsi Rehberi*. Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım Eğitim Danışmanlık.

Kaltakçı, M. *Yaşar Nota Arşivi*.

Karaman, Sibel (2006). *Biçim ve Usûl Açısından Abdülkâdir Merâgî'nin Kârları*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Karaman, Sibel (2010). *Dede Efendi'nin Semâîlerinin Usûl-Arûz Vezni İlişkisi Yönünden İncelenmesi*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Özalp, Nazmi (2000). *Türk Mûsikîsi Tarihi, c.I*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Özkan, İ. Hakkı (1998). *Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri-Kudüm Velveleleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat A. Ş.

Öztuna, Yılmaz (1969). *Türk Musikisi Ansiklopedisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Salgar, M.Fatih (2005). *50 Türk Müziği Bestekârı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.

Say, Ahmet (2008). *Müzik Nedir, Nasıl Bir Sanattır?* İstanbul: Doğa Basın Yayın.

Şen, H.Oral (2003). *Sadeddin Kaynak*. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Ankara.

Tanrıkorur, Cinuçen (1998). *Müzik Kimliğimiz Üzerine Düşünceler*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Tanrıkorur, Cinuçen (2003). *Osmanlı Dönemi Türk Müsıkîsi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Tosun, Derya (2006). *Devr-i Hindî, Âyin Devr-i Revânî, Devr-i Kebîr Usullerinin Usul-Vezin Açısından Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Türkel, Serda (2005). *Şeyh Galib'in Bestelenmiş Şiirlerinde Usûl-Arûz-Vezin İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Ungay, M. Hurşit (1981). *Türk Müsıkîsinde Usûller ve Kudûm*. İstanbul: Türk Müsıkîsi Devlet Konservatuvarı.

Üngör, E. Ruhi (1981). *Türk Musıkisi Güfteler Antolojisi, c.I.- II*. İstanbul: Eren Yayınları.

Yarar, M. Turan (1992). *Doruktan Doruğa Güfte Şairleri*. Antakya: Kültür Ofset Basımevi.

Yarar, M. Turan (2009). *Güfte Antolojisi Dilden Tele*. Konya: T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

Yavaşca, Alâeddin (2002). *Türk Müsıkîsi'nde Kompozisyon ve Beste Biçimleri*. Türk Kültürüne Hizmet Vakfı.

ÖZGEÇMİŞ

1981 Karaman doğumludur. İlk, orta ve lise öğrenimini Karaman'da tamamladı. 1998 yılında Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nın açmış olduğu özel yetenek sınavını kazandı. Okul bünyesinde, özel korolarda, ve çeşitli mûsikî topluluklarında solist, kolist ve sâzende olarak (ritim sazlar) görev aldı. 2003 yılında 3.'lük derecesi ile lisans öğrenimini tamamladı. 2008 yılında Prof. Yusuf AKBULUT danışmanlığında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anabilim Dalı Türk Sanat Müziği Bilim Dalında Yüksek Lisans çalışmalarına başladı. Halen bireysel müzik çalışmalarına devam etmektedir.

Gülden GÜNEŞ

Feritpaşa Mah. Rauf Denктаş Cad.

Çalı Sit. No: 1/10

Selçuklu / KONYA

guldengunes_@hotmail.com